

Chương trình Hợp tác Kỹ thuật Việt Nam - Đức
DỰ ÁN PHÁT TRIỂN LÂM NGHIỆP XÃ HỘI SÔNG ĐÀ
Bộ Nông nghiệp & Phát triển Nông thôn - GTZ - GFA

ĐÀO TẠO
KHUYẾN NÔNG - LÂM

HÀ NỘI - 1996

MỤC LỤC

1. KHUYẾN NÔNG LÀ GÌ	5
1.1. Định nghĩa.....	5
1.2. Triết lí của khuyến nông.....	6
1.3. Mục tiêu của khuyến nông	7
2. MỘT SỐ NGUYÊN TẮC CỦA KHUYẾN NÔNG	7
2.1. Khuyến nông làm cùng với dân, không làm thay cho dân	7
2.2. Khuyến nông là một công việc đầy tinh thần trách nhiệm.....	7
2.3. Khuyến nông là nhịp cầu cho thông tin hai chiều	8
2.4. Khuyến nông hợp tác với những tổ chức phát triển nông thôn khác	9
2.5. Khuyến nông làm việc với các nhóm đối tượng khác nhau.....	11
3. KHUYẾN NÔNG VÀ GIÁO DỤC.....	11
3.1. Người thầy của nông dân cũng là học trò của nông dân	11
3.2. Người nông dân cần có động cơ để học	12
3.3. Đối thoại và thực hành có vai trò rất quan trọng	13
3.4. Quá trình từ nhận thức đến áp dụng	13
3.5. Tốc độ học và áp dụng nông dân.....	15
4. CÁC LOẠI KHUYẾN NÔNG.....	16
4.1. Khuyến nông (nông nghiệp bao gồm cả nông, lâm, ngư)	16
4.2. Khuyến nông ngoài nông nghiệp	17
5. TỔ CHỨC KHUYẾN NÔNG	18
5.1. Những nguyên tắc cơ bản.....	18

5.2. Một ví dụ về mô hình tổ chức bộ máy khuyến nông	19
5.3. Vai trò và chức năng của các cấp khuyến nông	19
6. KHUYẾN NÔNG VÀ TRUYỀN ĐẠT THÔNG TIN.....	22
6.1. Truyền đạt thông tin	22
6.2. Lắng nghe.....	24
6.3. Hiểu.....	25
6.4. Sử dụng phương tiện thông tin đại chúng.....	25
6.5. Những nguyên tắc sử dụng phương tiện thông tin đại chúng:.....	26
7. NHỮNG PHƯƠNG PHÁP KHUYẾN NÔNG	29
PHƯƠNG PHÁP CÁ NHÂN	29
7.1. Đến thăm nông dân	29
7.2. Nông dân đến thăm cơ quan khuyến nông.....	33
7.3. Gửi thư riêng.....	34
7.4. Những phương pháp tiếp xúc cá nhân khác.....	34
Phương pháp khuyến nông theo nhóm	35
7.5. Hội họp.....	38
7.6. Trình diễn	40
7.7. Hội thảo đầu bờ	45
7.8. Đi tham quan.....	46
8. VAI TRÒ CỦA NGƯỜI CÁN BỘ KHUYẾN NÔNG	48
8.1. Vai trò của người cán bộ khuyến nông.....	48
8.2. Kiến thức, năng lực và phẩm chất cá nhân.....	49
8.3. Khả năng nói trước quần chúng	52
8.4. Viết báo cáo.....	52

8.5. Phát triển mạng lưới khuyến nông tại địa phương.....	53
9. LẬP KẾ HOẠCH CÁC CHƯƠNG TRÌNH KHUYẾN NÔNG.....	55
9.1. Các chương trình khuyến nông.....	55
9.2. Các bước trong lập kế hoạch chương trình khuyến nông	56
10. KHUYẾN NÔNG VỚI NHỮNG NHÓM ĐỐI TƯỢNG ĐẶC BIỆT	61
10.1. Khuyến nông và phụ nữ.....	61
10.2. Khuyến nông và những hộ nghèo.....	64
10.3. Khuyến nông và thanh niên.....	65

1. KHUYẾN NÔNG LÀ GÌ

1.1. Định nghĩa

Khuyến nông, hiểu theo nghĩa rộng, là khái niệm chung để chỉ tất cả những hoạt động hỗ trợ sự nghiệp xây dựng và phát triển nông thôn.

Theo nghĩa hẹp, khuyến nông là một tiến trình giáo dục không chính thức mà đối tượng của nó là nông dân. Tiến trình này đem đến cho nông dân thông tin và những lời khuyên nhằm giúp họ giải quyết những vấn đề hoặc những khó khăn trong cuộc sống. Khuyến nông hỗ trợ phát triển các hoạt động sản xuất, nâng cao hiệu quả canh tác để không ngừng cải thiện chất lượng cuộc sống của nông dân và gia đình họ.

Hình 1 : Khuyến nông là gì?

Tiến trình khuyến nông bao gồm bốn yếu tố: i) Kiến thức và kỹ năng; ii) Những khuyến cáo kỹ thuật; iii) Tổ chức của nông dân, và; iv) Động cơ và lòng tin.

Kiến thức và kỹ năng:

Khuyến nông cung cấp kiến thức kỹ thuật và huấn luyện những kỹ năng khác nhau cho nông dân. Muốn phát triển sản xuất có hiệu quả, nông dân cần kiến thức mới và những kỹ năng mới. Thí dụ, cách tổ chức và quản lý trang trại kể cả việc theo dõi ghi chép đầy đủ những khoản thu chi, cách sử dụng những loại công cụ mới, hoặc khả năng phân tích khía cạnh kinh tế của thông tin và những lời khuyên.

Những khuyến cáo kỹ thuật:

Khuyến nông cung cấp thông tin và những khuyến cáo kỹ thuật giúp nông dân tự mình đưa ra quyết định và hành động. Thông tin bao gồm giá cả và thị trường của những mặt hàng họ có thể sản xuất hoặc quan tâm, hoặc ở đâu có những loài cây/con giống họ đang cần. Khuyến cáo kỹ thuật, trên cơ sở những kết quả nghiên cứu, thường tập trung vào những hoạt động canh tác và những tác động cần thiết để nâng cao hiệu quả sản xuất. Tất nhiên, nhiều nông dân cũng có những kiến thức và kinh nghiệm sản xuất rất có ích mà khuyến nông có thể tiếp thu và phổ biến lại cho những nông dân khác.

Tổ chức của nông dân:

Nông dân cần có một tổ chức để đại diện cho quyền lợi của mình và thực hiện những công việc mang tính cộng đồng. Vì vậy, cán bộ khuyến nông cần giúp họ tổ chức thành những tổ, nhóm khác nhau trên cơ sở mục đích chung hoặc lợi ích chung của họ. Những tổ, nhóm như vậy thường đóng vai trò kênh đưa thông tin đến nông dân và tạo điều kiện thuận lợi hơn cho công tác khuyến nông.

Động cơ và lòng tin:

Một trong những khó khăn của tiến trình phát triển nông thôn hiện nay là nhiều hộ nông dân phải "đơn thương độc mã" đối mặt với những hoàn cảnh khó khăn và cảm thấy khó có thể làm được gì để thay đổi cuộc sống của mình. Họ thiếu sự hỗ trợ và động viên từ bên ngoài. Có người đã phải vật lộn cả đời mà cũng không làm cho cuộc sống khá lên được bao nhiêu.

Vì vậy, cán bộ khuyến nông cần đến với họ, giúp đỡ họ và khuyến khích họ tham gia các chương trình khuyến nông. Nhưng điều quan trọng hơn cả cần phải thuyết phục và động viên để họ tin tưởng rằng họ hoàn toàn có thể tự quyết định và hành động để cải thiện cuộc sống của chính mình.

1.2. Triết lý của khuyến nông

Khuyến nông dựa trên quan điểm cho rằng nông dân là những người thông minh, có năng lực, rất mong muốn nhận được thông tin và kiến thức mới để phát triển sản xuất nhằm đem lại cuộc sống ấm no hạnh phúc cho gia đình, cho cá nhân và cho cộng đồng của mình.

Khuyến nông được thực hiện ở mọi nơi (trong nhà, ngoài đồng, trên nương, trong lớp học) cùng với nông dân, thông qua những cá nhân hay những nhóm hộ, xuất phát từ những nhu cầu của họ, bắt đầu bằng những gì họ có để giải quyết những vấn đề của họ trên cơ sở tự lực cánh sinh.

1.3. Mục tiêu của khuyến nông

Mục tiêu của khuyến nông là làm thay đổi cách đánh giá, cách nhận thức của nông dân trước những khó khăn trong cuộc sống. Khuyến nông không chỉ nhằm những mục tiêu phát triển kinh tế mà còn hướng tới sự phát triển toàn diện của bản thân người nông dân và nâng cao chất lượng cuộc sống ở nông thôn.

Muốn đạt được những mục tiêu đó, người cán bộ khuyến nông phải thảo luận với nông dân, giúp họ có cách nhìn thực tế và lạc quan hơn đối với mọi vấn đề trong cuộc sống để họ tự quyết định biện pháp vượt qua những khó khăn.

2. MỘT SỐ NGUYÊN TẮC CỦA KHUYẾN NÔNG

Hiện nay, hoạt động khuyến nông đang được mở rộng trên phạm vi toàn quốc. Nhà nước đã và đang giành nhiều khoản tiền lớn để đào tạo cán bộ khuyến nông, xây dựng cơ sở vật chất, kỹ thuật cho mạng lưới khuyến nông và đầu tư cho nhiều chương trình và dự án khuyến nông khác nhau. Tuy vậy, hoạt động có hiệu quả, khuyến nông cần được dựa trên một số nguyên tắc sau:

2.1. Khuyến nông làm cùng với dân, không làm thay cho dân

Khuyến nông cùng làm với nông dân. Chỉ có bản thân người nông dân mới có thể quyết định được phương thức canh tác trên mảnh đất của gia đình họ. Cán bộ khuyến nông không thể quyết định thay nông dân. Nông dân hoàn toàn có thể đưa ra được những quyết định đúng đắn để giải quyết những khó khăn của họ nếu như họ được cung cấp đầy đủ thông tin và những giải pháp khác nhau. Khi tự mình đưa ra quyết định, người nông dân sẽ tin vào bản thân hơn so với khi bị áp đặt. Cán bộ khuyến nông chỉ cần cung cấp thông tin và khuyến khích họ tự vạch ra quyết định.

2.2. Khuyến nông là một công việc đầy tinh thần trách nhiệm

Một mặt, khuyến nông chịu trách nhiệm trước Nhà nước là cơ quan quyết định những chính sách phát triển nông thôn cho nên phải tuân theo đường lối và chính sách của Nhà nước trong khi thực thi nhiệm vụ.

Mặt khác, khuyến nông là đầy tớ của nông dân, có trách nhiệm đáp ứng những nhu cầu nông của nông dân trong vùng. Điều đó có nghĩa là người nông dân có quyền đánh giá hiệu quả của hoạt động khuyến nông. Tính hiệu quả của hoạt động khuyến nông, trước hết được đánh giá trên cơ sở khuyến nông của Nhà nước có được thực hiện tốt hay không. Ngoài ra, nó còn được đánh giá trên cơ sở thu nhập và cuộc sống của nông dân, có phải do khuyến nông mà được cải thiện hay không.

Do đó, các chương trình khuyến nông phải xuất phát từ nhu cầu thực tế của nông dân nói riêng và nhu cầu phát triển nền kinh tế nông thôn nói chung. Nhiệm vụ của người cán bộ khuyến nông là thỏa mãn một cách hài hoà hai nhu cầu đó. Thí dụ, mục tiêu của Nhà nước là tăng sản lượng lương thực hàng năm. Khi khuyến khích, giúp đỡ nông dân sử dụng giống mới và áp dụng những biện pháp canh tác mới để nâng cao năng suất, khuyến nông sẽ đồng thời thỏa mãn được cả mục tiêu của Nhà nước lẫn nhu cầu của nông dân.

Hình 2: Khuyến nông có người dân tham gia

2.3 Khuyến nông là nhịp cầu cho thông tin hai chiều

Khuyến nông là một nhịp cầu vừa chuyển giao kiến thức khoa học kỹ thuật của các cơ quan nghiên cứu đến cho nông dân, vừa tiếp nhận thông tin của nông dân chuyển đến các cơ quan nghiên cứu. Khuyến nông không chỉ trao mà còn phải sẵn sàng tiếp nhận những sáng kiến, những đề xuất hay những vấn đề của nông dân. Sự thông tin hai chiều như vậy sẽ xảy ra trong những trường hợp sau:

- *Khi xác định những vấn đề của nông dân:* Do tiếp xúc thường xuyên với nông dân, cán bộ khuyến nông có thể giúp những người làm nghiên cứu hiểu rõ hơn những vấn đề canh tác và những khó khăn của nông dân. Cán bộ khuyến nông có thể giúp những người làm nghiên cứu tiếp xúc trực tiếp với nông dân để đảm bảo chắc chắn đề xuất của những người làm nghiên cứu luôn phù hợp với nhu cầu của nông dân.
- *Khi thực nghiệm những đề xuất tại hiện trường:* Một khuyến cáo mới có thể tốt trong khu vực thí nghiệm nhưng chưa chắc đã có hiệu quả trên đất đai của nông dân. Vì vậy, mọi nghiên cứu khi được làm trên đất đai của nông dân luôn tạo cơ hội tốt để đánh giá đúng hiệu quả của nó và cung cấp thông tin phản hồi cho người làm nghiên cứu. Vì vậy, khuyến nông cần giúp những người làm nghiên cứu tiến hành các thực nghiệm trên đất đai của dân.
- *Khi nông dân áp dụng những đề xuất nghiên cứu:* Đôi khi, người nông dân có thể phát hiện ra những vấn đề bị bỏ sót trong quá trình nghiên cứu. Những phát hiện này rất có ích nếu như nó được khuyến nông phản ánh kịp thời cho người làm nghiên cứu để điều chỉnh hoặc bổ sung.

Vì vậy, khuyến nông phải là nhịp cầu truyền đạt thông tin hai chiều giữa nông dân và những người làm nghiên cứu. Đó là một trong những nguyên tắc cơ bản của hoạt động khuyến nông.

2.4. Khuyến nông hợp tác với những tổ chức phát triển nông thôn khác

Khuyến nông phải hợp tác chặt chẽ với những tổ chức đang cung cấp những dịch vụ cơ bản khác cho nông dân. Khuyến nông chỉ là một trong nhiều hoạt động kinh tế, văn hoá, xã hội và chính trị của sự nghiệp phát triển nông thôn. Vì cùng chung mục đích hỗ trợ nông dân, khuyến nông phải sẵn sàng phối hợp với các tổ chức khác có mặt trong địa bàn hoạt động của mình. Những tổ chức đó bao gồm:

- *Chính quyền địa phương.* Thông thường, chính quyền và những lãnh đạo địa phương đều rất nhiệt tình với công tác khuyến nông. Nếu biết hợp tác và tranh thủ sự giúp đỡ của họ, khuyến nông sẽ dễ dàng tiếp cận nông dân hơn và cũng đạt được hiệu quả cao hơn.
- *Các tổ chức dịch vụ:* Như những cơ quan cung cấp tín dụng hoặc những loại dịch vụ khác nhau cho sản xuất nông nghiệp. Khuyến nông cần phối hợp với họ để tạo điều kiện cho những dịch vụ đó được cung cấp đầy đủ, đúng lúc, đúng chỗ theo nhu cầu của nông dân.
- *Các cơ quan y tế.* Khi phối hợp với các cơ quan y tế, cán bộ khuyến nông sẽ nắm được các vấn đề liên quan đến sức khoẻ của nông dân, tình hình kế hoạch hóa gia đình, đặc biệt là tình trạng dinh dưỡng của các bà mẹ và trẻ em. Phát triển nông nghiệp và dinh dưỡng là hai vấn đề liên quan chặt chẽ với nhau. Vì vậy, cán bộ khuyến nông cần liên hệ thường xuyên với các cơ quan y tế để có thể làm cho các chương trình khuyến nông luôn phù hợp với nhu cầu y tế tại địa phương.

- *Trường phổ thông các cấp:* Phần đông học sinh các trường học ở nông thôn sẽ trở thành những nông dân trong tương lai. Cán bộ khuyến nông cần phối hợp với nhà trường để sớm trang bị cho học sinh những kiến thức và những kỹ năng canh tác cần thiết.
- *Các tổ chức quần chúng và phi chính phủ:* Hội phụ nữ, Hội nông dân, Hội cựu chiến binh, Đoàn thanh niên v. v... là những tổ chức có cùng mục tiêu giáo dục với khuyến nông. Khi phối hợp với họ, khuyến nông có thể giúp đỡ họ phát triển được những chương trình hành động mang tính cộng đồng.

Hình 3. Khuyến nông quan tâm đến tình trạng sức khỏe của người dân

Hợp tác chặt chẽ giữa khuyến nông với những cơ quan nói trên sẽ tránh được hiện tượng làm lại những việc người khác đã hoặc đang làm và tạo ra những cơ hội để phối hợp hài hòa các chương trình phát triển nông thôn khác nhau.

2.5. Khuyến nông làm việc với các nhóm đối tượng khác nhau

Ở nông thôn, không phải mọi hộ nông dân có những vấn đề như nhau. Những hộ có nhiều đất đai thường ham muốn áp dụng những cách làm ăn mới. Những hộ có ít nguồn lực thường thận trọng hoặc dè dặt hơn. Vì vậy, không thể chỉ có duy nhất một chương trình khuyến nông cho tất cả mọi người. Cần xác định những nhóm nông dân có tiềm năng và lợi ích khác nhau để phát triển những chương trình khuyến nông phù hợp với điều kiện của từng nhóm.

Sẽ là sai lầm nếu khuyến nông chỉ tập trung đầu tư cho những nông dân tiên tiến và hy vọng họ phổ biến thông tin hoặc kiến thức cho những nông dân khác. Thực tế không phải bao giờ cũng như vậy bởi vì những nông dân tiên tiến cũng có những vấn đề của họ. Khi đã có nhiều đất đai và kinh nghiệm, họ sẽ đầu tư thời gian làm nhiều hơn để có thêm sản phẩm bán và làm giàu cho gia đình. Những hộ nghèo nhất là nhóm đối tượng cần được đặc biệt quan tâm vì họ thiếu những nguồn lực cần thiết để có thể tham gia các chương trình khuyến nông chung.

Vì vậy, khuyến nông cần nhận thức được một thực tế rằng ở nông thôn, cộng đồng nào cũng có những nhóm nông dân có những nguồn lực và kỹ năng khác nhau và những nhu cầu khác nhau. Với từng nhóm đối tượng, khuyến nông cần có một chương trình riêng phù hợp với khả năng và nhu cầu của họ.

3. KHUYẾN NÔNG VÀ GIÁO DỤC

Khuyến nông là một loại công việc có tính chất giáo dục. Nông dân rất cần học những kiến thức mới, những kỹ năng mới và những biện pháp canh tác mới để phát triển sản xuất nhằm nâng cao mức sống của gia đình. Giáo dục trong khuyến nông là một tiến trình đặc biệt, khác với giáo dục chính quy trong nhà trường. Ở đây, người cán bộ khuyến nông phải đồng thời vừa là giáo viên, vừa là học trò của nông dân. Người cán bộ khuyến nông phải luôn sẵn sàng học hỏi nông dân và thường xuyên cập nhật kiến thức cho bản thân mình. Muốn làm tốt nhiệm vụ đặc biệt này, người cán bộ khuyến nông phải nắm vững một số nguyên tắc cơ bản dưới đây của giáo dục trong khuyến nông:

3.1. Người thầy của nông dân cũng là học trò của nông dân

Giáo dục trong khuyến nông không chỉ đơn thuần là việc nhồi nhét kiến thức vào những cái đầu rỗng không. Bản thân người nông dân cũng hiểu biết khá nhiều về môi trường và những phương thức canh tác của họ. Nếu không biết thì làm sao họ có thể liên tục canh tác, sinh con đẻ cái, tồn tại và phát triển đến ngày hôm nay. Vì vậy, ngoài việc giáo dục nông dân, người cán bộ khuyến nông phải biết học từ nông dân để có thể làm khuyến nông từ những gì đang có sẵn ở địa phương.

3.2. Người nông dân cần có động cơ để học

Không thể cưỡng bức nông dân đi học. Phải có nhu cầu họ mới học; phải có động cơ thì họ mới học tập có kết quả. Người lớn học khó hơn trẻ em nhiều. Ở trong nhà trường, trẻ em buộc phải học tập theo yêu cầu của các thầy cô giáo. Nhưng khác với trong trường học, người nông dân có quyền lựa chọn học cái họ muốn học, nghe điều họ muốn nghe. Đó là những gì thiết thân với cuộc sống hàng ngày của vợ con, với cơm áo gạo tiền của gia đình họ.

Ngoài ra, người nông dân cũng có những ước muốn khác, dù nó chưa thật cần thiết bằng miếng cơm manh áo hàng ngày nhưng quan trọng. Ví dụ như được hãnh diện với hàng xóm láng giềng được mọi người kính trọng; được coi là một gia đình nề nếp v. v... Khi đã có bát ăn bát để, họ ước muốn có được chiếc TV hoặc sang hơn thì là xe máy. Đó là những ham muốn rất tự nhiên. Muốn có những thứ đó, họ phải đẩy mạnh sản xuất. Người nào có những ham muốn như vậy thì sẽ có động cơ học tập. Khi đã có động cơ, họ sẽ học nhanh hơn và áp dụng cũng tốt hơn hẳn những người không có ham muốn và động cơ. Đó là một nguyên tắc rất quan trọng mà người cán bộ khuyến nông cần phải nhớ.

Hình 4: Không thể ép nông dân học như trẻ em

3.3. Đối thoại và thực hành có vai trò rất quan trọng

Cần hiểu rằng người nông dân tiếp thu được rất ít từ những bài giảng chay. Họ có nghe nhưng rồi họ lại quên mất. Nhưng nếu tạo điều kiện cho họ được hỏi kĩ và thảo luận thấu đáo cách làm, nhất là nếu họ cơ hội để thực hành cụ thể thì họ sẽ học được nhiều và nhớ lâu hơn. Hoàn toàn có thể giúp nông dân học tập có hiệu quả nếu áp dụng đúng câu châm ngôn “Học phải đi đôi với hành”.

3.4. Quá trình từ nhận thức đến áp dụng

Trước khi nông dân quyết định áp dụng một cái gì đó, thí dụ trồng một loài cây ăn quả mới, họ phải được *sờ tận tay, day tận mặt* "Trăm nghe không bằng một thấy" là câu châm ngôn bao giờ cũng đúng.

Quá trình nhận thức đến áp dụng của nông dân có thể chia làm 5 giai đoạn sau:

- 1- *Nhận thức*: Người nông dân nghe nói có một cách làm mới rất có hiệu quả nhưng anh ta mới biết quá ít về nó (Thí dụ: Anh ta nghe nói về một giống chanh tứ thời sai quả đang được trồng ở làng bên)
- 2- *Quan tâm*. Càng ngày anh ta càng quan tâm hơn đến giống chanh đó nên bắt đầu tìm kiếm thông tin về nó thông qua hàng xóm láng giềng hoặc cán bộ khuyến nông.
- 3- *Đánh giá*. Và anh ta tính toán xem liệu vườn nhà anh có thể trồng được giống chanh đó không? Nếu trồng thì trồng bao nhiêu cây? Khả năng mấy năm mới cho quả? Bán ở đâu? Bán có dễ không? Mỗi năm có thể thu được bao nhiêu tiền? Nếu thất bại thì sao? Anh ta có thể sẽ hỏi thêm thông tin, đến thăm nơi trình diễn hoặc bàn thêm với những người anh tin cậy rồi mới quyết định xem có nên trồng thử hay không.
- 4- *Làm thử*: Thông thường để cho chắc ăn, anh ta sẽ trồng thử vài cây. Có thể mỗi cây, anh ta sẽ áp dụng một số chế độ bón phân và chăm sóc khác nhau để còn so sánh và rút kinh nghiệm. Anh ta sẽ hỏi thêm cán bộ khuyến nông hoặc trao đổi với vài người hàng xóm láng giềng để nắm được cách bón phân và chăm sóc.
- 5- *Áp dụng*: Nếu mọi việc tốt đẹp, cây sống, phát triển tốt và có triển vọng cho thu nhập thì anh ta sẽ quyết định quy hoạch lại khu vườn tạp của mình để trồng chanh.

Quá trình trên cũng xảy ra tương tự với những nông dân khác hoặc với cả cộng đồng. Tất nhiên với cộng đồng, quá trình này sẽ phức tạp và mất nhiều thời gian hơn. Người cán bộ khuyến nông cần biết cách tận dụng các giai đoạn của quá trình này để cung cấp đầy đủ và đúng lúc thông tin (đặc biệt là thông tin về thị trường) cho nông dân. Hoặc bằng những phương pháp khuyến nông thích hợp (trình diễn, tham quan, hội thảo đầu bờ...), người cán bộ khuyến nông hoàn toàn có thể thúc đẩy cho quá trình này xảy ra nhanh hơn.

Dưới đây là một thí dụ giúp đỡ nông dân trồng xen băng cây xanh:

- 1- Khuyến khích nông dân nhận thức được vấn đề xói mòn đất và tầm quan trọng của trồng xen những băng cây (*Tổ chức họp dân để thảo luận hoặc hội thảo đầu bờ ở nơi xói mòn nghiêm trọng*)
- 2- Khi họ quan tâm đến vấn đề trên, hãy tiếp tục cung cấp thông tin để làm tăng mối quan tâm của họ. (*Tổ chức cho họ đến tham quan một địa phương đã trồng xen các băng cây xanh trên nương*)
- 3- Giúp họ đánh giá. (*Khi tham quan, hãy khích lệ người dân thảo luận những điều tai nghe mắt thấy và đánh giá những mặt lợi hại do các băng cây xanh đem lại. Hãy cung cấp thêm thông tin về cách làm, về các khoản chi phí cần thiết để tạo băng cây xanh, về năng suất hoa màu trong những năm đầu, năm thứ hai thứ ba v. v... Hãy trả lời những thắc mắc hoặc giải đáp những nghi ngờ của họ.*)
- 4- Làm thử. (*Hãy chọn một vài nông dân để làm thử mô hình trình diễn nương của họ. Muốn tăng tính thuyết phục, cần xây dựng cả những mô hình đối chứng để nông dân có thể tự so sánh và đánh giá.*)
- 5- Áp dụng. (*Khi có một số hoặc nhiều nông dân quyết định trồng băng cây xanh, hãy tập huấn cách làm cụ thể và cung cấp cho họ những vật tư cần thiết để khuyến khích quyết tâm của họ*)

Hình 5: Hướng dẫn nông dân sử dụng thước chữ A

3.5. Tốc độ học và áp dụng nông dân

Trong thực tế, không phải tất cả nông dân đều cùng một lúc tiếp thu và áp dụng một biện pháp canh tác hay một sáng kiến mới. Việc họ có sẵn sàng áp dụng hay không còn phụ thuộc vào kinh nghiệm bản thân, vào tiềm năng đất đai, sự có sẵn những nguồn lực khác và cá tính của từng người.

Về khả năng và tốc độ áp dụng một sáng kiến mới, có thể chia nông dân thành những nhóm sau:

1- Nhóm những nông dân tiên phong:

Là những nông dân năng động, ham học hỏi cái mới, dám nghĩ dám làm. Thông thường trong mỗi làng, mỗi cộng đồng chỉ có khoảng vài người như vậy. Họ thường là những người đã từng có thời gian đi xa nhà, đi công tác hoặc đi bộ đội. Vì đi nhiều, họ trở thành những người năng động và dám quyết định làm một cái gì đó mà không cần quan tâm lắm đến những lời bàn ra tán vào của hàng xóm láng giềng. Ở nông thôn, nhóm người này hay bị người khác nhìn bằng con mắt đầy nghi ngờ và ghen tị.

Tuy nhiên, họ có vai trò rất quan trọng đối với sự thành công của các chương trình khuyến nông vì rất dễ thuyết phục họ áp dụng một cách làm ăn mới. Điều đó sẽ tạo ra những mô hình người thật việc thật ngay trong làng để nâng cao nhận thức của những nông dân khác. Người cán bộ khuyến nông phải biết tranh thủ năng lực và sự giúp đỡ của nhóm người này.

Có điều không nên giành quá nhiều thời gian để đến với họ và lại càng không nên ca ngợi quá lời những thành công của họ trước đám đông. Điều đó dễ làm cho những người dân khác phản đối việc áp dụng sáng kiến do sự ghen ghét và do sự nghi ngờ của họ đối với động cơ của những người tiên phong.

2- Nhóm nông dân áp dụng sớm:

Nhóm này thường ít mạo hiểm và rất thận trọng trong mọi vấn đề. Họ muốn phải được tận mắt chứng kiến xem sáng kiến đó có thành công trong những điều kiện ở địa phương hay không rồi mới quyết định. Họ sớm quan tâm đến sáng kiến đó nhưng phải chắc chắn thành công thì họ mới làm theo.

Nhóm này thường bao gồm những lãnh đạo ở địa phương và những nông dân làm ăn có tính toán và được kính trọng trong cộng đồng.

3- Nhóm những nông dân còn lại:

Nhóm này chiếm phần đông và thường áp dụng sáng kiến đó một cách chậm chạp, miễn cưỡng và thường không đến đâu đến đấy. Có những người do thiếu các nguồn lực cần thiết nhưng cũng có những người do không biết cách làm ăn hoặc lười biếng. Có khi họ áp dụng sáng kiến chẳng qua vì lãnh đạo địa phương thúc ép hoặc hàng xóm láng giềng, họ hàng khuyến bảo chứ không phải do cán bộ khuyến nông và các mô hình trình diễn của anh ta.

4. CÁC LOẠI KHUYẾN NÔNG

Nền kinh tế nông thôn ở nước ta chủ yếu dựa vào phát triển nông nghiệp cho nên **Khuyến nông** đã và đang được phát triển ngày càng rộng rãi. Như đã định nghĩa ở Chương 1, *khuyến nông, hiểu theo nghĩa rộng, là khái niệm chung để chỉ tất cả những hoạt động hỗ trợ sự nghiệp xây dựng và phát triển nông thôn.*

Theo định nghĩa đó, khuyến nông bao gồm nhiều chương trình phát triển có tác dụng nâng cao cuộc sống cả về lượng lẫn chất cho người dân nông thôn. Thí dụ các chương trình xoá mù, chương trình kế hoạch hoá gia đình, chương trình dinh dưỡng cho bà mẹ và trẻ em, chương trình nước sạch, hoặc chương trình tín dụng nông thôn v. v...

Trong khi đó, theo định nghĩa hẹp, *Khuyến nông là một tiến trình giáo dục không chính thức mà đối tượng của nó là nông dân. Tiến trình này đem đến cho nông dân thông tin và những lời khuyên nhằm giúp họ giải quyết những vấn đề hoặc những khó khăn trong cuộc sống. Hoặc Khuyến nông là hoạt động hỗ trợ phát triển các hoạt động sản xuất, nâng cao hiệu quả canh tác để không ngừng cải thiện chất lượng cuộc sống của nông dân và gia đình họ.* Để dễ phân biệt giữa Khuyến nông (nông, lâm, ngư) với các chương trình khác nói trên, có thể chia chúng thành hai loại chính như sau:

4.1 . Khuyến nông (nông nghiệp bao gồm cả nông, lâm, ngư)

Số cán bộ làm khuyến nông bao giờ cũng đông nhất và đóng vai trò quan trọng nhất trong đời sống nông thôn. Đó cũng là điều dễ hiểu bởi vì nước ta là một nước nông nghiệp, việc đáp ứng đầy đủ nhu cầu lương thực của mỗi hộ gia đình và của cả nước có tầm quan trọng đặc biệt cho nên nông nghiệp đã được đặt lên vị trí hàng đầu.

Có những dịch vụ khuyến nông dựa vào những chương trình độc lập, nhưng cũng có những dịch vụ khuyến nông dựa vào các chương trình mang tính chất tổng hợp. Điều đó hoàn toàn phụ thuộc vào nhu cầu và điều kiện ở từng địa phương. Thí dụ, ở những vùng chuyên canh cà phê, cao su, chè, mía hoặc bông thì người ta chỉ sử dụng những chương trình khuyến nông độc lập cho riêng những loài cây công nghiệp đó.

Dịch vụ khuyến nông không những cung cấp kiến thức kĩ thuật về sản xuất nông nghiệp cho nông dân mà còn cung cấp cả những đầu vào cần thiết khác như phân bón, hạt giống và thuốc trừ sâu. Khuyến nông đem đến cho nông dân thông tin khoa học kĩ thuật nói chung và những sáng kiến mới của các cơ quan nghiên cứu nông nghiệp nói riêng.

Khuyến nông bao trùm một lĩnh vực rộng trong sản xuất nông, lâm, ngư nghiệp như nâng cao năng suất các loại cây trồng, bảo vệ thực vật, sử dụng phân bón, chăn nuôi gia súc, thả cá, phòng chống dịch bệnh, quản lí nguồn nước, trồng và bảo vệ rừng v. v...

Ở một số địa phương, khuyến nông còn giúp xây dựng và củng cố hoạt động của các tổ chức quần chúng như Đoàn thanh niên, Hội Nông dân, Hội Phụ nữ, Hội những người làm vườn, Hội Cựu chiến binh. Nói tóm lại, khuyến nông cung cấp cho nông dân tất cả những gì cần thiết để phát triển sản xuất nông nghiệp.

4.2. Khuyến nông ngoài nông nghiệp

Khái niệm này dùng để chỉ tất cả các chương trình hỗ trợ nông thôn khác. Đó là những chương trình không trực tiếp liên quan đến nông nghiệp nhưng rất quan trọng đối với đời sống nông thôn. Thí dụ, chương trình nước sạch nông thôn, chương trình sức khoẻ và dinh dưỡng cho bà mẹ và trẻ em, chương trình truyền thông dân số và kế hoạch hoá gia đình, chương trình tín dụng v. v...

Những chương trình đó cũng có những yếu tố và những nguyên tắc chính về kiến thức, đào tạo và thực hành mà chúng ta đã đề cập đến trong các chương trước. Điều đó có nghĩa là những cán bộ của các chương trình ngoài nông nghiệp khi đến với nông dân cũng phải thực hiện các chương trình của mình bằng những phương pháp y hệt khuyến nông.. Tất nhiên, họ chỉ làm trong lĩnh vực của họ mà thôi.

Trong thực tế, người ta càng ngày càng nhận thức rõ khi nói đến phát triển nông thôn là nói đến tất cả các chương trình trong hai loại khuyến nông trình bày ở trên. Chúng đều có một đặc điểm chung. Đó là đến với nông dân để giúp họ giải quyết những vấn đề trong môi trường nông thôn. Mục tiêu của chúng cũng giống nhau. Đó là phát triển nông thôn và cải thiện cuộc sống của người dân. Tuy nhiên như đã nói, trong một đất nước mà nông nghiệp có vai trò hàng đầu như nước ta, khuyến nông vẫn được phân nào ưu tiên hơn.

5. TỔ CHỨC KHUYẾN NÔNG

Ngày 2-3-1993, Chính phủ đã ban hành Nghị định số 13-CP kèm theo bản Quy định về công tác khuyến nông. Thông tư liên bộ số 02/LB/TT ngày 2-8-1993 cũng đã có những hướng dẫn cụ thể về việc thi hành Nghị định số 13-CP. Tổ chức mạng lưới khuyến nông-lâm-ngư như thế nào, điều đó phụ thuộc vào hoàn cảnh cụ thể ở từng địa phương. Chương này sẽ bàn đến một số nguyên tắc cơ bản của tổ chức khuyến nông và giới thiệu một vài mô hình tổ chức khuyến để chúng ta cùng tham khảo và tùy nghi áp dụng.

5.1 Những nguyên tắc cơ bản

- a. *Phải đánh giá đúng tầm quan trọng của những cán bộ khuyến nông làm việc và tiếp xúc trực tiếp với dân.*

Tính hiệu quả của một tổ chức khuyến nông thể hiện ở những đầu ra của nó. Đó là khâu tiếp xúc trực tiếp hàng ngày với dân. Khâu này làm tốt hay không tốt sẽ ảnh hưởng đến toàn bộ tiến trình khuyến nông và khả năng sống còn của tổ chức. Vì vậy, những cán bộ khuyến nông cơ sở có một vai trò rất quan trọng. Họ phải được tạo điều kiện để làm tốt công việc khuyến nông.

- b. *Tuyển lựa những cán bộ không những có năng lực mà còn phải có một thái độ, một tư cách thích hợp với công việc khuyến nông.*

Đặc thù của khuyến nông là làm việc ở nông thôn, điều kiện công tác khó khăn, ít chịu sự kiểm soát chặt chẽ của cấp trên. Do vậy, nhất thiết phải tuyển lựa những người đáng tin cậy, siêng năng, tháo vát và chân thành mong muốn được phục vụ bà con nông dân.

- c. *Phát triển mạng lưới khuyến nông cơ sở bằng cách tuyển lựa và đào tạo cộng tác viên là những nông dân nhiệt tình và có năng lực ở địa phương.*

Muốn cho kỹ thuật được chuyển giao đến từng hộ nông dân, nhất thiết phải xây dựng mạng lưới, tuyển lựa và đào tạo các công tác viên tại địa phương. Những người này ngoài lòng nhiệt tình còn phải có năng lực công tác. Họ có thể làm việc trên cơ sở tình nguyện hoặc trả thù lao theo từng chương trình.

- d. *Cần có một đội ngũ chuyên gia thành thạo về kỹ thuật và phương pháp để luôn hỗ trợ cho các hoạt động khuyến nông.*

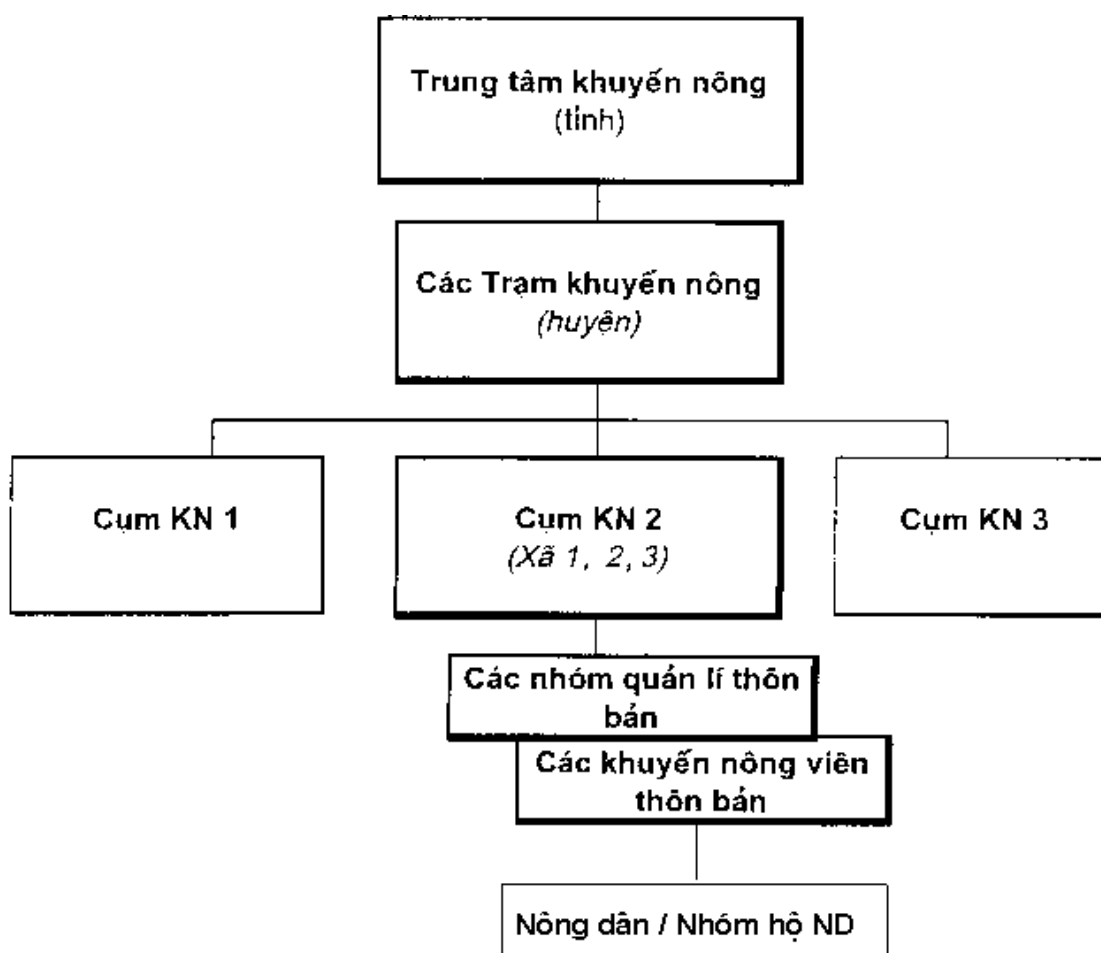
Đây là hậu phương của những cán bộ ngoại nghiệp. Lực lượng này sẽ hỗ trợ kỹ thuật và bổ sung kiến thức cho những cán bộ khuyến nông ngoại nghiệp khi cần thiết.

- e. *Tổ chức bộ máy khuyến nông phải hết sức gọn nhẹ và năng động.*

Trong điều kiện giao thông và thông tin liên lạc ở nông thôn nước ta còn gặp nhiều khó khăn, việc có một bộ máy khuyến nông gọn nhẹ và năng động là rất cần thiết.

Khi thành lập bộ máy khuyến nông, các cấp có thẩm quyền phải tạo ra những điều kiện cần thiết cho cán bộ hoạt động. Chỉ có một tổ chức khuyến nông năng động, có đủ điều kiện làm việc mới có thể nhanh chóng đáp ứng được những yêu cầu của nông dân.

5.2. Một ví dụ về mô hình tổ chức bộ máy khuyến nông

5.3 Vai trò và chức năng của các cấp khuyến nông

1. Trung tâm khuyến nông:

Nhiệm vụ của Trung tâm khuyến nông đã được quy định cụ thể trong Thông tư liên bộ số 02/LB/TT ngày 2-8-1993 “ Hướng dẫn thi hành Nghị định số 13-CP ngày 2-3-1993 của Chính phủ về công tác khuyến nông”.

2. Trạm khuyến nông:

Nhiệm vụ của trạm khuyến nông nên được cụ thể hóa thành những điều như sau:

- Tiếp nhận những chương trình khuyến nông do Trung tâm KINH NGHIỆM tỉnh đưa xuống, tổ chức thực hiện, giám sát và báo cáo kết quả hoạt động lên Trung tâm.
- Xác định những nhu cầu khuyến nông của các xã trong huyện và tập hợp thành kế hoạch khuyến nông tháng/quý/năm để trình lên cấp tỉnh.
- Tổ chức các hoạt động khuyến nông cho dân như: Tập huấn kỹ thuật, tổ chức trình diễn phương pháp và kết quả, đi tham quan, hội thảo đầu bờ v.v... để chuyển giao tiến bộ kỹ thuật cho dân.
- Hợp tác với những cơ quan nghiên cứu để khảo sát và thử nghiệm những mô hình canh tác nông lâm kết hợp, chăn nuôi và bảo vệ thực vật trên cơ sở có người dân cùng tham gia.
- Thông quan những phương tiện khuyến nông, cung cấp cho nông dân những thông tin cần thiết về hạt giống, cây con, phân bón, thuốc trừ sâu, giá cả thị trường... Thu thập thông tin KHKT trong những lĩnh vực khác để sẵn sàng cung cấp cho dân khi cần.
- Tổ chức và giúp đỡ nông dân tiếp cận các nguồn tín dụng để phục vụ sản xuất nông nghiệp hoặc phát triển các hoạt động tăng gia sản xuất khác.
- Phối hợp khuyến nông với những chương trình phát triển khác ở địa phương như chăm sóc sức khỏe, kế hoạch hóa gia đình, xóa nạn mù chữ... và những chương trình khác của các tổ chức phi chính phủ.
- Tổ chức các buổi ngoại khóa cho học sinh phổ thông trong huyện về những chủ đề có liên quan đến môi trường, bảo vệ rừng, chăn nuôi và canh tác nông nghiệp.
- Khuyến khích và giúp đỡ dân xây dựng vườn ươm hoặc các cơ sở sản xuất cây con giống do hộ nông dân hoặc do cộng đồng quản lý.
- Khuyến khích và giúp đỡ dân phát triển những hoạt động sản xuất khác tăng thu nhập cho gia đình.
- Phối hợp với những cơ quan chức năng khác nhau trong huyện như kiểm lâm, bảo vệ thực vật, giống, thú y v. v... để thực hiện các chương trình có liên quan với khuyến nông.

3. *Cụm khuyến nông*

Tùy theo điều kiện từng địa phương, mỗi cụm khuyến nông bao gồm từ 3-4 xã gần kề nhau. Trong một cụm có thể bố trí 3-4 cán bộ khuyến nông (biên chế của Trạm) có chuyên môn khác nhau (trồng trọt, chăn nuôi, lâm nghiệp...) để họ có thể phối hợp giải quyết những vấn đề thuộc chuyên môn trong địa bàn họ phụ trách. Cụm trưởng chịu trách nhiệm trước Trạm khuyến nông về việc quản lý nhân sự, lập kế hoạch, thực hiện, giám sát, đánh giá và báo cáo những chương trình khuyến nông trong địa bàn. Ngoài ra, Cụm khuyến nông còn có những nhiệm vụ sau:

- Phát hiện những nông dân sản xuất giỏi, những kinh nghiệm và kiến thức sản xuất trong địa bàn để báo cáo cho Trạm và phổ biến những điển hình này cho những nông dân khác.
- Giúp thành lập các Ban quản lý thôn bản để quản lý các chương trình khuyến nông ở địa phương. Phát hiện những nông dân có năng lực và nhiệt tình để bồi dưỡng họ trở thành khuyến nông viên thôn bản. Thực hiện đào tạo khuyến nông và kỹ thuật cho họ để phổ cập cho nông dân.
- Giúp thành lập những nhóm nông dân có cùng hoàn cảnh hoặc cùng lợi ích để tiến hành khuyến nông cho họ.

4. *Ban quản lý thôn bản:*

Do cơ quan khuyến nông giúp đỡ dân tự bầu ra. Ban quản lý có thể bao gồm trưởng thôn và đại diện của các tổ chức quần chúng khác như hội phụ nữ, hội nông dân, đoàn thanh niên, hội cựu chiến binh.

Ban quản lý thôn bản có những nhiệm vụ sau:

- Cùng với dân và cán bộ khuyến nông xây dựng, thực hiện, giám sát và đánh giá kế hoạch phát triển kinh tế cộng đồng và những chương trình khuyến nông trong thôn bản.
- Quản lý và phát triển các quỹ tín dụng và tiết kiệm trong thôn bản.
- Phối hợp và tạo điều kiện cho các nhóm cùng sở thích, các khuyến nông viên thôn bản triển khai các chương trình khuyến nông đến hộ nông dân. Theo dõi và đánh giá các chương trình đó như đã thỏa thuận với Cụm khuyến nông.
- Phản ánh kịp thời nhu cầu và nguyện vọng của dân lên Cụm khuyến nông.

5. Khuyến nông viên thôn bản

Khuyến nông viên thôn bản do dân hoặc Ban quản lý thôn bản bầu ra. Nên chọn những người có năng lực sản xuất và nhiệt tình với công tác khuyến nông. Họ sẽ được đào tạo và hỗ trợ để làm khuyến nông trực tiếp cho dân. Mỗi thôn bản có thể cử ra 1-2 người, tùy theo quy mô của thôn bản, làm khuyến nông viên. Nhiệm vụ của họ là:

- Trực tiếp phổ cập các chương trình khuyến nông đến từng hộ nông dân như đã được đào tạo.
- Giám sát và báo cáo Ban quản lý hoặc Cụm khuyến nông về việc thực hiện các hoạt động khuyến nông và tín dụng của những nhóm hộ nông dân do mình phụ trách.
- Phối hợp thực hiện và theo dõi các chương trình thực nghiệm và trình diễn của hộ nông dân trong nhóm mình phụ trách.
- Phản ánh kịp thời những nhu cầu và nguyện vọng của dân với Ban quản lý để đề đạt lên trên.

6. KHUYẾN NÔNG VÀ TRUYỀN ĐẠT THÔNG TIN

Truyền đạt thông tin - hay nói cách khác là chia sẻ kiến thức và thông tin- chiếm phần lớn công việc của người cán bộ khuyến nông. Khi truyền đạt thông tin, lời khuyên và sáng kiến cho nông dân, người cán bộ khuyến nông mong muốn chúng tác động đến những quyết định của nông dân. Người cán bộ khuyến nông cũng mong muốn sẽ khuyến khích họ đó truyền đạt lại cho những nông dân khác. Việc sẵn sàng chia sẻ thông tin, kiến thức và kinh nghiệm giữa những nông dân với nhau đóng vai trò quan trọng hoạt động khuyến nông.

Ngoài ra, người cán bộ khuyến nông còn phải thông tin cho cấp trên và những người làm công tác nghiên cứu về tình hình và những vấn đề của nông dân trong địa bàn hoạt động của mình.

Người cán bộ khuyến nông và nông dân có nhiều cách khác nhau để thông tin cho nhau. Trong chương này phần này, chúng ta bàn đến một số nguyên tắc của thông tin trong khuyến nông.

6.1. Truyền đạt thông tin

Mọi công việc thông tin như diễn thuyết trước một đám đông, viết một báo cáo, phát một bản tin trên loa truyền thanh hoặc trả lời một thắc mắc của nông dân v. v... đều bao gồm 4 yếu tố chính sau đây:

1. Nguồn phát thông tin.
2. Nội dung của thông tin.

3. Kênh truyền thông tin.

4. Người nhận thông tin.

Người truyền đạt thông tin bao giờ cũng phải cân nhắc một cách thận trọng bốn yếu tố đó vì chúng đều ảnh hưởng đến hiệu quả thông tin. Khi nghiên cứu từng yếu tố một, cần xem xét và đánh giá chúng trên cơ sở những câu hỏi dưới đây:

1. Nguồn phát thông tin

- Thông tin sẽ được phát ra từ đâu?
- Thông tin nên được phát ra từ đâu?
- Nguồn phát thông tin xưa nay có được tin cậy hay không?

Điều cần nhấn mạnh ở đây là thông tin được phát ra từ một người có uy tín bao giờ cũng được mọi người tin cậy hơn so với cũng thông tin đó nhưng được phát ra từ một người ít được kính trọng.

Ngoài ra, cũng cần lưu ý rằng thông tin thường phải truyền qua hai, ba cấp mới đến người nhận hay bị “tam sao thất bản”. Hơn nữa, những thông tin mang tính chất kỹ thuật phức tạp thường rất khó nhớ và ít được mọi người quan tâm so với những chuyện giạt gân đời thường. Do đó, những áp phích, những tờ bướm sẽ có tác dụng rất tốt cho người truyền đạt thông tin.

Một vấn đề khác nữa là phong cách của người truyền đạt. Hãy tưởng tượng một cán bộ khuyến nông khi đến giảng bài cho nông dân mà đến muộn, ăn mặc lôi thôi, tư thế nhếch nhác thì nông dân sẽ nghĩ gì? Họ sẽ cho rằng anh ta không tôn trọng dân. Sự thành kiến đó sẽ làm cho bài giảng của anh ta ít có hiệu quả. Do vậy, nội dung người nghe nhận được không phải bao giờ cũng là điều mà người truyền đạt thông tin mong muốn.

Hình 6: Thông tin chỉ cần truyền qua ba bốn người là đã có thể bị sai lệch

2. Nội dung thông tin:

Thông tin nên bao gồm những nội dung gì? (Cần có sự điều chỉnh hài hòa giữa những gì người nhận thông tin muốn biết và những gì người truyền đạt thông tin cho rằng người nhận tin cần phải biết)

Thông tin nên được truyền đạt ở dạng nào? (Nói một cách khác, làm thế nào để có thể biến thông tin lời nói, thành bài viết, thành băng video hoặc thành tranh ảnh v. v... để cho người nhận thông tin hiểu được)

3. Kênh truyền thông tin:

- Truyền đạt thông tin bằng cách nào thì có hiệu quả nhất? (Câu trả lời sẽ phụ thuộc vào những cân nhắc dưới đây).
- Thông tin có đặc điểm gì? Có cần đến những phương tiện nghe nhìn để hỗ trợ hay không? Nếu có thì nên chọn loại nào (Phim đèn chiếu, băng video, tranh ảnh, điểm trình diễn, đi tham quan v. v...)
- Người nhận tin hiện đang có những phương tiện gì trong nhà? (báo chí, đài, ti-vi v. v...). Họ có biết đọc không? Bao nhiêu trong số họ có đài? Ti-vi?...

4. Người nhận thông tin:

- Người nhận thông tin muốn có hoặc cần thông tin gì?
- Họ có thể sử dụng được thông tin nào?
- Họ đã biết trước những gì của chủ đề thông tin?
- Thái độ của họ đối với chủ đề thông tin này ra sao?
- Có nên khuyến khích hoặc tìm cách thay đổi thái độ đó hay không?

6.2. Lắng nghe

Người biết cách truyền đạt tốt thông tin cũng là người biết cách lắng nghe. Người cán bộ khuyến nông không biết cách lắng nghe quần chúng, không biết cách khuyến khích đối thoại sẽ là một người làm việc không có hiệu quả. Có thể liệt kê dưới đây 4 lý do cho thấy rằng tại sao đối thoại luôn luôn có hiệu quả hơn độc thoại:

- Thông qua đối thoại, sẽ đánh giá được những nhu cầu thông tin.
- Thông qua đối thoại, sẽ biết được thái độ của người nghe đối với chủ đề thảo luận.
- Có thể nhanh chóng nhận ra sự hiểu lầm để tìm lấy tiếng nói chung
- Mối quan hệ trên cơ sở tôn trọng lẫn nhau sẽ được tăng lên. Nếu một cán bộ khuyến nông biết cách lắng nghe, nông dân sẽ cho rằng anh ta thật sự tôn trọng họ và họ sẽ quan tâm và tin tưởng ý kiến của anh ta hơn.

6.3. Hiểu

Thông tin chỉ có nghĩa khi người nghe hiểu được. Một cán bộ khuyến nông có dám chắc rằng những điều anh ta truyền đạt cho nông dân là rõ ràng và dễ hiểu không? Một họa sĩ có tin rằng những màu sắc anh ta thể hiện trên bức tranh sẽ truyền đạt được đầy đủ tư tưởng nghệ thuật của anh không? Không có gì bảo đảm cho điều đó cả.

Muốn thông tin dễ hiểu, trước hết nó phải được truyền đạt bằng kí hiệu hoặc ngôn ngữ của cả người truyền thông tin lẫn người nhận thông tin.

Khi truyền đạt cho nông dân, nếu không sử dụng ngôn ngữ của họ, nếu bạn chỉ dùng những từ kĩ thuật rắc rối, hoặc những lời lẽ hoa mỹ thì nông dân sẽ không người truyền đạt muốn nói gì. Do đó, cần chú ý đến những vấn đề sau:

Ngôn ngữ: Nên sử dụng ngôn ngữ đơn giản, gần gũi và dễ hiểu, dễ nhớ đối với người dân. Đối với bà con người dân tộc, tốt nhất là sử dụng tiếng nói của chính họ.

Thuật ngữ kĩ thuật: Cần được biến thành những từ giản dị và phổ thông. Muốn vậy, phải học cách nói của nông dân và những thổ ngữ họ thường sử dụng, phải làm quen với những phương thức canh tác truyền thống của họ.

Tranh ảnh và kí hiệu: Nhiều khi các phương tiện nghe nhìn cũng sẽ trở nên khó hiểu nếu như những hình ảnh hoặc kí hiệu sử dụng quá lạ lẫm đối với nông dân. Người ta nhìn vào một bức tranh khó hiểu cũng khó khăn như một người không biết chữ phải đọc sách.

6.4. Sử dụng phương tiện thông tin đại chúng

Phương tiện thông tin đại chúng bao gồm:

- 1- Nhóm truyền thanh (đài, băng cát-sét);
- 2- Nhóm kết hợp nghe nhìn (phim, ti-vi, video) và;
- 3- Nhóm ấn phẩm (báo chí, tranh ảnh và những tờ bướm).

Khi sử dụng những phương tiện trên trong khuyến nông, có thể cùng lúc đưa thông tin đến được với nhiều người. Tuy nhiên, những phương tiện đó cũng không thể làm thay được công việc của một cán bộ khuyến nông. Vì vậy chỉ nên sử dụng chúng trong những trường hợp sau đây:

- Tuyên truyền để giúp nông dân nhận thức được những sáng kiến mới và động viên họ đẩy mạnh tăng gia sản xuất.
- Đưa ra lời khuyên cáo đúng lúc (Thí dụ: Khả năng bùng nổ của một loài sâu bệnh nào đó và hướng dẫn cho nông dân biện pháp xử lí).
- Mở rộng phạm vi ảnh hưởng của các hoạt động khuyến nông. (Thí dụ: Đối với một điểm trình diễn giống lúa mới thì chỉ có một số nông dân đến thăm được.

Nhưng nếu kết quả trình diễn được viết thành một bài báo hoặc phát trên đài thì sẽ có rất nhiều người biết đến).

- Chia sẻ kinh nghiệm với nông dân ở những địa phương khác. (Thí dụ: Thành công của nông dân ở một địa phương nào đó trong chăn nuôi giống lợn siêu thịt, nếu được phát trên đài sẽ có tác dụng khuyến khích nông dân ở những địa phương khác làm theo).
- Trả lời những thắc mắc của nông dân. Cần nhớ rằng lời khuyên về cách khắc phục một vấn đề nào đó nếu được phát trên đài, ti-vi hoặc viết trên báo chí sẽ được nhiều người biết đến.
- Nhắc đi nhắc lại nhiều lần một lượng thông tin hoặc một lời khuyên cáo cho nông dân để làm cho họ nhớ kỹ và lâu hơn. Cần nhớ rằng nông dân sẽ sớm quên mất những điều phổ biến trong một cuộc họp. Nhưng nếu những điều đó tiếp tục được lặp đi lặp lại trên các phương tiện thông tin đại chúng, người dân sẽ nhớ lâu hơn.
- Củng cố lòng tin của nông dân đối với một vấn đề gì đó. Đôi khi, nông dân tin những điều phát trên đài hoặc viết trên báo hơn những điều cán bộ khuyến nông nói ra.

Thông tin trên các phương tiện đại chúng đòi hỏi phải có chuyên gia mới làm được. Không phải người cán bộ khuyến nông nào cũng có thể viết được báo hoặc sản xuất được phim. Công việc của người cán bộ khuyến nông là phát huy tác dụng của chúng bằng nhiều cách. (Thí dụ: Cung cấp các bài viết trên báo cho nông dân xem hoặc ghi âm lại một chương trình phát thanh nông thôn rồi mở băng cho bà con nghe). Có thể phát những tài liệu bướm cho nông dân. Hoặc tổ chức cho nông dân xem ti-vi khi có các chương trình “Tình nguyện đưa tiến bộ kỹ thuật về nông thôn”.

6.5. Những nguyên tắc sử dụng phương tiện thông tin đại chúng:

Muốn sử dụng có hiệu quả các phương tiện thông tin đại chúng cho khuyến nông, người nông dân phải:

- Tiếp cận được phương tiện thông tin (có radio hoặc TV).
- Có nghe hoặc có xem (có người có đài những không bao giờ nghe).
- Nghe hoặc xem một cách chăm chú. (Muốn vậy, thông tin phải giải đáp đúng chỗ ngứa của người nông dân hoặc được trình bày hấp dẫn).
- Hiểu được thông tin.

Thông tin khuyến nông thường có tính giáo dục cho nên nếu không kết cấu chặt chẽ thì sẽ làm người nghe/xem chóng chán nếu dài quá sẽ làm họ chóng quên. Vì vậy, thông tin phải:

- Đơn giản và ngắn.
- Được nhắc đi nhắc lại nhiều lần.

- Có kết cấu chặt chẽ.
- Phù hợp với những điều nghe được từ cán bộ khuyến nông hoặc từ những phương tiện nghe nhìn khác.

Sản xuất những chương trình khuyến nông phát trên những phương tiện thông tin đại chúng là công việc của những nhà chuyên môn. Tuy nhiên, người cán bộ khuyến nông nếu có điều kiện hoàn toàn có thể sử dụng một cách có hiệu quả những thông tin đó vào công việc khuyến nông bằng những cách làm sau:

1. Đối với nhóm phương tiện truyền thanh (đài):

- Ghi các chương trình phát thanh nông thôn vào băng cát-xét và mở lại cho bà con nghe lúc thích hợp. Như vậy, bạn sẽ làm tăng số lượng nông dân nghe được các chương trình này.
- Khuyến khích nông dân nghe đài. Thông báo cho họ biết thời gian và chủ đề của các chương trình. Nếu tổ chức nghe đài theo nhóm, sau khi nghe xong, bạn có thể nêu một số vấn đề của địa phương có liên quan tới chương trình vừa phát cho bà con thảo luận.
- Tạo cho nông dân thói quen nghe đài và ham muốn nhận được những thông tin có ích từ đài. Bạn có thể làm việc này bằng cách mỗi khi gặp nông dân, bạn hãy trao đổi với họ về những nội dung bạn nghe được trên đài.

2- Đối với nhóm phương tiện kết hợp nghe nhìn (Ti-vi, video)

Ngày nay, ti-vi và video đã trở thành một phương tiện nghe nhìn khá phổ biến ở nông thôn, nhất là những vùng có điện. Đài truyền hình trung ương và các địa phương cũng sản xuất nhiều chương trình phục vụ phát triển nông thôn. Trên kênh 2 của Đài truyền hình trung ương có riêng một chương trình "*Tình nguyện đưa tiến bộ kỹ thuật về nông thôn*" được phát hàng tuần.

Nếu trạm khuyến nông được trang bị đầy đủ những phương tiện nghe nhìn này, có thể phát huy khả năng sử dụng của chúng vào công tác khuyến nông bằng những cách làm như đã hướng dẫn ở phần trên. Nếu có máy quay video, cần cử người đi học để sau này xuất được những chương trình khuyến nông đơn giản chiếu cho nông dân xem.

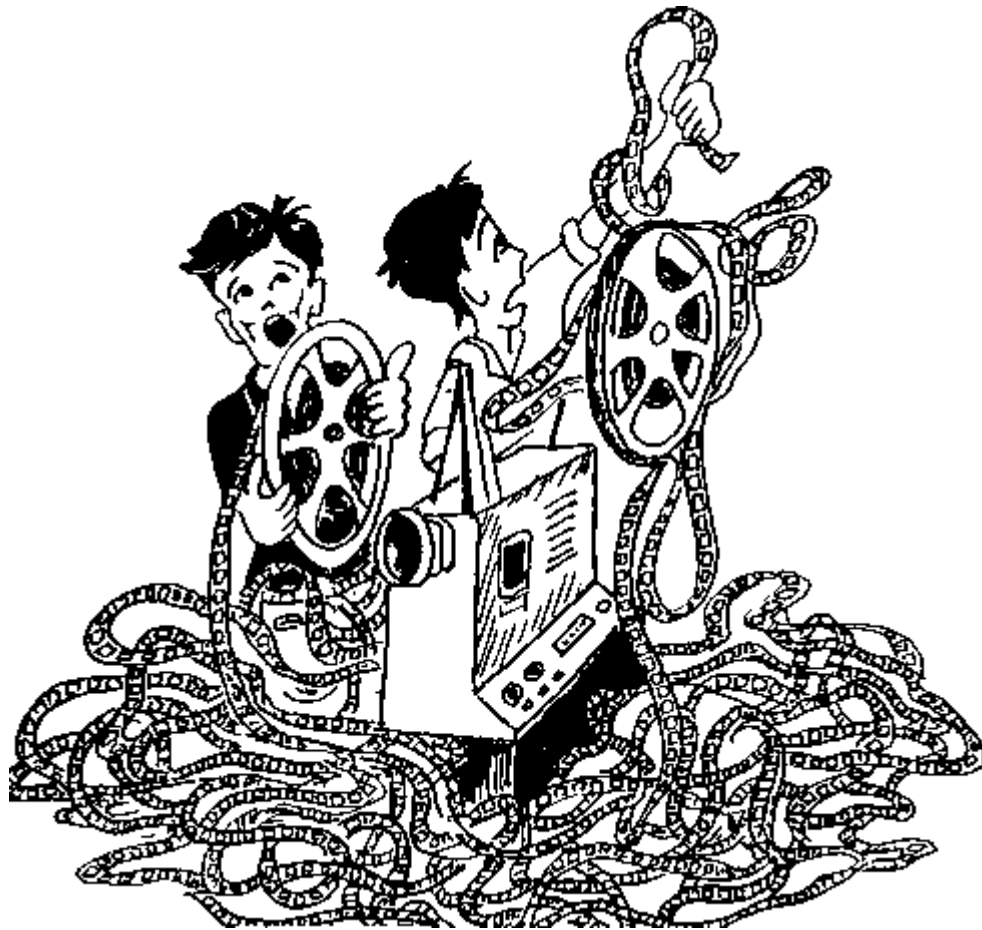
3- Nhóm phương tiện in ấn

Phương tiện in ấn gồm chữ viết, hình ảnh và sơ đồ để mang đến cho nông dân những thông tin chính xác và rõ ràng. Ưu điểm của phương tiện in ấn là nông dân có thể xem chúng vào bất kỳ lúc nào, xem đi xem lại và xem bao lâu tùy thích. Tuy nhiên, chúng chỉ có tác dụng ở những vùng phần lớn nông dân biết chữ mà thôi. Nhóm phương tiện in ấn bao gồm những thứ sau:

- *Áp phích:* Thường được dùng để tuyên truyền cho một sự kiện nào đó và củng cố thông tin mà nông dân nhận được từ các phương tiện khác. Áp phích nên được dán ở

nơi đông người qua lại. Áp phích chỉ có tác dụng hấp dẫn mọi người khi nó được viết đơn giản, ngắn gọn và trình bày đẹp.

- *Tờ rời*: Dùng để hướng dẫn nông dân cách làm một công việc cụ thể nào đó. Thí dụ, cách nuôi giống vịt siêu thịt, cách phòng chống rầy nâu, cách trồng cây tếch... Thông tin viết trên tờ rời nên được trình bày ngắn gọn, dễ hiểu và nên kèm theo hình vẽ hoặc tranh ảnh.
- *Nông lịch treo tường*: Dùng thông báo cho dân biết thời vụ canh tác những loài cây nông nghiệp khác nhau, cách phòng chống những loại sâu bệnh có thể xảy ra trong năm và thông tin về nhiều loài cây và con khác nhau.
- *Báo chí*. Hiện nay ở nông thôn nước ta, báo chí chưa được sử dụng rộng rãi lắm trong nhân dân. Tuy nhiên, tại văn phòng khuyến nông, bạn có thể đọc và sưu tầm những bài viết về nông nghiệp để khi có điều kiện thì phổ biến cho nông dân biết.

Hình 7: Phương tiện hiện đại chưa chắc đã đem lại hiệu quả cao

7. NHỮNG PHƯƠNG PHÁP KHUYẾN NÔNG

Ngoài việc Sử dụng những phương pháp thông tin đại chúng cho công tác khuyến nông như đã giới thiệu trong phần 6.5, cán bộ khuyến nông còn phải áp dụng hai phương pháp khuyến nông sau: 1) Phương pháp cá nhân (*là phương pháp tiếp xúc trực tiếp với từng cá nhân nông dân một*) và 2) Phương pháp nhóm (*là phương pháp tập hợp nhiều nông dân lại cùng một lúc để thực hiện khuyến nông*). Mỗi phương pháp đều phải sử dụng những kỹ thuật khác nhau. Sau đây, chúng ta sẽ cùng xem xét từng phương pháp một.

Phương pháp cá nhân

Phương pháp cá nhân (tiếp xúc trực tiếp với nông dân) là phương pháp được sử dụng phổ biến nhất trong khuyến nông. Người cán bộ khuyến nông đến thăm nhà nông dân, hoặc gặp gỡ họ ngoài đồng, trên nương để thảo luận những chủ đề hai bên cùng quan tâm và cung cấp cho họ thông tin hoặc những lời khuyên. Những cuộc gặp gỡ này thường rất thoải mái và ít khi phải câu nệ điều gì. Nó biểu lộ sự quan tâm của cán bộ khuyến nông đối với từng người dân cho nên nó là yếu tố quan trọng bậc nhất trong việc củng cố lòng tin và tình cảm giữa người dân và khuyến nông.

Có thể sử dụng nhiều hình thức khác nhau trong phương pháp cá nhân. Trong phần tiếp theo, chúng ta sẽ lần lượt bàn đến những hình thức đó.

7.1. Đến thăm nông dân

Những cuộc đến thăm nông dân thường chiếm khá nhiều thời gian làm việc của một cán bộ khuyến nông. Vì vậy, muốn những cuộc viếng thăm thực sự có hiệu quả, cần xác định rõ mục đích của chuyến viếng thăm để chuẩn bị chu đáo tất cả những gì cần thiết.

Mỗi cuộc viếng thăm nông dân đều có thể:

- Giúp làm quen với người nông dân và gia đình anh ta.
- Tạo điều kiện cung cấp cho nông dân thông tin và lời khuyên về một vấn đề cụ thể.
- Tạo điều kiện nói rõ hơn về một chủ đề khuyến nông nào đó, giải đáp những thắc mắc riêng mà người nông dân không có cơ hội hỏi cặn kẽ trong cuộc tiếp xúc nhóm.
- Giúp hiểu thêm tình hình ở địa phương và những vấn đề người nông dân đang phải đối mặt hàng ngày.
- Tạo điều kiện theo dõi kết quả của công việc khuyến nông đang làm.
- Làm tăng sự quan tâm của nông dân đối với khuyến nông và điều đó sẽ khuyến khích họ tham gia nhiều hơn vào các chương trình khuyến nông.

Những lúc tiện đường, cán bộ khuyến nông cũng có thể ghé thăm một gia đình nông dân nào đó. Nhưng cuộc viếng thăm không hẹn trước như vậy thường không có mục đích rõ ràng nhưng lại có tác dụng rất quan trọng nhằm làm tăng tình cảm của khuyến nông với gia đình nông dân, kể cả khi chỉ ghé qua thăm hỏi, trò chuyện dăm ba câu rồi lại đi. Một chuyến viếng thăm hộ nông dân thường bao gồm các bước sau:

1. Vạch kế hoạch cho chuyến viếng thăm

Trong chương trình công tác hàng tháng, cần vạch kế hoạch cụ thể cho những cuộc viếng thăm nông dân. Trước hết, phải xác định mục đích rõ ràng cho cuộc viếng thăm. Thí dụ, nếu dự định đến thăm nông dân A, cần thu thập trước một số thông tin về hoàn cảnh kinh tế và những hoạt động tăng gia sản xuất chính của nông dân này, kể cả những thành công hay thất bại của họ. Sau đó, hãy tóm tắt những thông tin này thành một vài dòng trong sổ tay. Tuyệt đối không được làm nông dân hiểu lầm rằng người đến thăm chẳng biết gì về gia đình cũng như công việc làm ăn của anh ta.

Ngoài ra, các cuộc viếng thăm cũng cần được lập kế hoạch sao cho nó khớp với những công việc khuyến nông khác. Thí dụ, nếu có dự định tổ chức cuộc họp hay một cuộc trình diễn ở thôn B vào buổi sáng, hãy vạch kế hoạch đến thăm một số hộ nông dân trong thôn này vào buổi chiều.

Nếu có thể, cần hẹn trước cuộc viếng thăm vào thời điểm nào đó thuận tiện với hộ nông dân để đảm bảo chắc chắn chủ nhà sẽ có mặt ở nhà. Hơn nữa, chủ nhà cũng cần có thời gian để chuẩn bị sẵn những vấn đề sẽ thảo luận với khuyến nông.

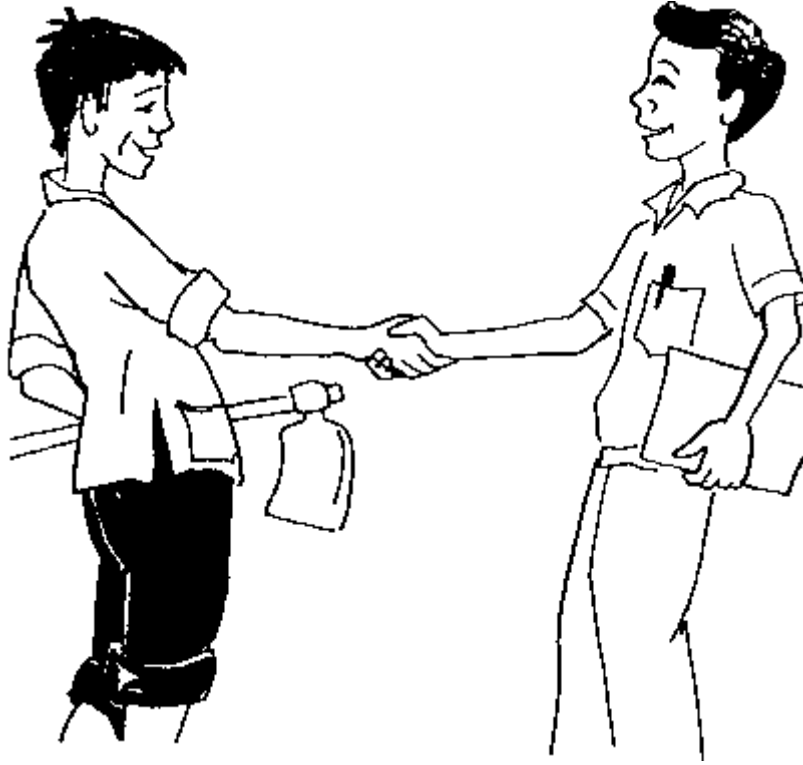
Tóm lại, những công việc cần chuẩn bị trước cho mỗi cuộc viếng thăm nông dân sẽ bao gồm:

- Hẹn trước với chủ nhà nếu có thể.
- Xác định rõ ràng mục đích cuộc viếng thăm.
- Xem xét lại những ghi chép của các lần đến thăm trước đó hoặc những thông tin khác về gia đình sẽ đến thăm.
- Chuẩn bị trước những thông tin kỹ thuật, những tài liệu chuyên môn có thể sẽ phải dùng đến.
- Đưa cuộc viếng thăm vào chương trình công tác hàng tuần.

2. Thực hiện cuộc viếng thăm

Phải luôn luôn xác định được mục tiêu giáo dục của khuyến nông và nhớ rằng vai trò của người cán bộ khuyến nông khi đến thăm không phải chỉ trao cho nông dân kiến thức KHKT hoặc những lời khuyên. Phải giành thời gian để trò chuyện nhằm làm tăng thiện cảm và lòng tin của nông dân vào những chương trình khuyến nông. Phải bắt đầu cuộc trò chuyện như thế nào? Mấy phút ban đầu gây ấn tượng rất quan trọng, nhất là đối với những nông dân đến thăm lần đầu. Hãy bắt đầu bằng những lời thăm hỏi thân tình. Tất nhiên, người cán bộ khuyến nông phải “nhập gia tùy tục”. Phải tỏ sự lễ độ với người

trên, tôn trọng phụ nữ và yêu mến trẻ em. Nếu chủ nhà có mời uống nước thì cũng đừng vì thấy ấm chén cái bản tỏ ra ngại ngùng.

Hình 8: *Đến thăm nông dân*

Khi cả hai bên đều đã cảm thấy thoải mái và tin tưởng, có thể tiến hành trao đổi công việc với người dân. Chọn chủ đề nào để bắt đầu cũng là vấn đề rất quan trọng. Một cán bộ khuyến nông nhạy cảm và tế nhị thường bắt đầu bằng những chủ đề liên quan nhất đến nhu cầu của người nông dân. Hãy nói chuyện bằng ngôn ngữ quen thuộc của người nông dân. Trong khi trao đổi, phải biết cách lắng nghe và khuyến khích người nông dân giải bày tâm sự của họ. Ngoài ra, cần có những lời khen đúng lúc đối với người nông dân để động viên anh ta và làm cho anh ta cảm tin rằng anh ta cũng biết cách làm ăn.

Cuộc trao đổi có thể bao trùm nhiều công việc khác nhau. Người nông dân có thể cần đến khuyến nông giúp thêm thông tin về một loài cây/con hay về một biện pháp kỹ thuật nào đó. Trong khả năng của mình, hãy cố gắng đáp ứng những nhu cầu đó của người nông dân. Cũng cần thông tin cho anh ta những chủ trương phát triển nông nghiệp của Chính phủ, những vấn đề liên quan đến đường lối chính sách; hoặc giới thiệu những chương trình khuyến nông khác đang được áp dụng trong vùng. Nếu có thể, hãy trao đổi cả những chủ đề khác mà người nông dân cũng rất quan tâm như chuyện học hành của trẻ em, chuyện giá cả thị trường, chuyện làm nhà làm cửa, cưới xin v. v...

Nên có một quyển sổ tay ghi chép lại những chi tiết trong mỗi cuộc viếng thăm. Việc ghi chép nên theo một hệ thống nhất định (ngày tháng, mục đích cuộc viếng thăm, những vấn đề, những yêu cầu của người nông dân, những quyết định của khuyến nông...). Duy trì một chế độ ghi chép cẩn thận như vậy rất có ích vì nó giúp theo dõi được tình hình sản xuất của các hộ nông dân. Hơn nữa, nếu có cán bộ khuyến nông khác đến thay phụ trách địa bàn đó, sẽ có đủ tài liệu để bàn giao cho đồng nghiệp.

Những điều cần lưu ý khi đến thăm nông dân:

- Đến đúng giờ đã hẹn.
- Chào hỏi lễ phép và thân mật, “nhập gia tùy tục”.
- Biết khen đúng lúc (khi người nông dân làm tốt công việc nào đó).
- Khuyến khích nông dân giải bày những khó khăn và những vấn đề của họ.
- Cung cấp những kiến thức kỹ thuật hay bất cứ thông tin gì họ cần.
- Ghi chép đầy đủ các chi tiết của cuộc viếng thăm.
- Thống nhất với họ thời gian, mục đích của lần đến thăm tiếp theo.

3. Ghi chép và theo dõi

Lợi ích mỗi chuyến viếng thăm nông dân sẽ bị hạn chế nếu những điều đã thảo luận, đã đồng ý và những gì anh ta yêu cầu khuyến nông giúp đỡ không được ghi chép lại đầy đủ. Ngay sau khi trở lại văn phòng, cần ghi những thông tin đó (ngày tháng, mục tiêu chuyến viếng thăm, họ tên chủ nhà, những đề xuất của anh ta, những điều đã thảo luận và đồng ý với anh ta và những gì quan sát được.) vào một phiếu riêng mang tên hộ nông dân đó và lưu ở văn phòng để tiện theo dõi sau này.

Cuối cùng, người cán bộ khuyến nông cần thực hiện những gì đã thoả thuận với dân. Thí dụ: Gửi cho nông dân thông tin kỹ thuật họ yêu cầu; hoặc bố trí một cán bộ kỹ thuật có liên quan đến giúp đỡ dân giải quyết một vấn đề gì đó v.v...

Trong mọi trường hợp, cần theo dõi cả những vấn đề do nông dân đề xuất không nằm trong khả năng chuyên môn của mình. Tức là phải liên hệ với những đồng nghiệp phụ trách chuyên môn đó để cùng thỏa mãn nhu cầu của dân. Nếu không làm được như vậy, nông dân sẽ phật ý và không còn tin vào khả năng giúp đỡ của khuyến nông nữa. Điều quan trọng đối với cán bộ khuyến nông là giữ gìn lòng tin của người dân đối với tổ chức khuyến nông của mình.

Sau mỗi cuộc viếng thăm nông dân, cần làm tiếp những công việc sau:

- Ghi tóm tắt mục đích cuộc viếng thăm và tất cả những gì đã bàn bạc và thoả thuận với nông dân
- Gửi cho nông dân những thông tin hoặc lời khuyên họ yêu cầu.
- Vạch chương trình cho chuyến viếng thăm tiếp theo.

Tóm lại, đi thăm nông dân là công việc quan trọng nhất của người cán bộ khuyến nông nhằm xây dựng mối quan hệ tốt đẹp giữa tổ chức khuyến nông với nông dân trong địa bàn. Nó cũng góp phần quan trọng vào việc củng cố niềm tin của nông dân, một yếu tố không thể thiếu giúp hoàn thành tốt các nhiệm vụ khuyến nông.

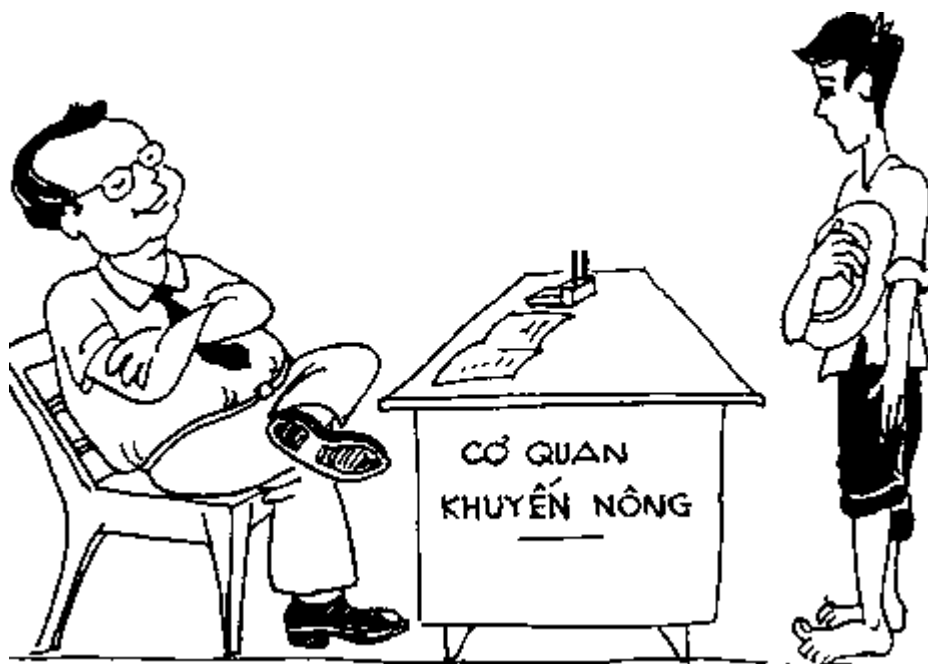
7.2. Nông dân đến thăm cơ quan khuyến nông

Người nông dân cũng thường đến thăm cơ quan khuyến nông. Sự viếng thăm thường phản ánh sự quan tâm của họ đối với cơ quan khuyến nông. Ngoài ra, có những nông dân khi thành công một việc gì đó (nếu thành công ấy có sự giúp đỡ của cán bộ khuyến nông) cũng sẽ tìm đến cơ quan khuyến nông để “khoe” và mong nhận được thêm nhiều thông tin hay những lời khuyên khác.

Khuyến nông nên khuyến khích bà con nông dân đến với mình, ghé thăm cơ quan mình bất kể lúc nào họ cần hoặc thấy thuận tiện đối với họ. Đừng coi sự đến thăm của nông dân phiền hà. Cần chuẩn bị trước cho những cuộc viếng thăm như vậy của nông dân mặc dù không thể biết trước lúc nào họ đến. Ít nhất, có thể bố trí văn phòng khuyến nông sao cho khi nông dân đến chơi, họ cảm thấy gần gũi như ở nhà và họ hiểu được công việc của khuyến nông.

Văn phòng khuyến nông cần được bố trí sao cho:

- Nông dân dễ tìm, dễ đến (Văn phòng nên đặt ở nơi đi lại thuận tiện, có biển hiệu rõ ràng).
- Trong văn phòng phải có những các tấm bảng ghi kế hoạch công tác, hay ghim những tài liệu khuyến nông và thông tin KHKT mới nhất.
- Có bàn ghế cho nông dân ngồi đợi đến lần mình được tiếp.
- Có sẵn các loại tạp chí, sách báo nói về nông nghiệp hoặc những tờ rơi để trao cho nông dân nếu họ cần.

Hình 9: Phải lễ phép và niềm nở đón tiếp nông dân

Có những nông dân cảm thấy lúng túng khi đến văn phòng vì họ chưa quen giao tiếp. Nên tỏ thái độ chu đáo, ân cần để họ không mặc cảm hoặc tự ti và sớm trao đổi với khuyến nông một cách cởi mở những vấn đề của họ.

Khi nhận thấy các vấn đề đã được giải quyết xong, cần khéo léo chấm dứt cuộc nói chuyện, thí dụ hãy xin lỗi vì đang mắc một công việc gì đó. Nên tiễn họ ra khỏi cơ quan một đoạn để nói lời tạm biệt.

Sau mỗi cuộc viếng thăm của nông dân, cần ghi tóm tắt nội dung cuộc trao đổi vào một phiếu riêng để tiện cho việc theo dõi và giúp đỡ họ sau này.

7.3. Gửi thư riêng

Đôi khi khuyến nông sẽ phải gửi thư riêng cho nông dân. Thư thường được gửi đi trong những trường hợp sau:

- Sau khi đi thăm một hộ nông dân, viết thư gửi những lời khuyên hoặc thông tin theo yêu cầu của hộ nông dân đó.
- Gửi lời khuyên hoặc thông tin cho những nông dân không có điều kiện đến cơ quan khuyến nông.

Viết thư trả lời nông dân là một việc làm rất quan trọng đòi hỏi người cán bộ khuyến nông phải có những kỹ năng nhất định. Nếu viết chữ một cách cầu thả, hoặc dùng những văn lời hoa mỹ, hay những thuật ngữ phức tạp thì nông dân sẽ không hiểu. Do vậy, khi viết thư cho nông dân, hãy đặt mình vào hoàn cảnh của họ, hãy sử dụng văn phong nói trong cách viết, hãy viết bằng ngôn ngữ thông dụng và đơn giản của người dân. Đừng quên gửi lời hỏi thăm và chúc sức khỏe của bạn đến những thành viên khác trong gia đình và cả những người hàng xóm láng giềng khác. Thông thường, người nhận thư sẽ khoe lá thư đó với hàng xóm làng giềng và điều đó chỉ làm tăng tình cảm của họ đối với khuyến nông mà thôi.

Mỗi khi viết thư, cần nhớ những điều rất quan trọng dưới đây:

- Thư phải được viết sạch sẽ, đơn giản, rõ ràng và chính xác cho người đọc dễ hiểu.
- Thông tin viết trong thư phải đầy đủ và tập trung vào chủ đề thảo luận.
- Cố gắng trả lời càng sớm càng tốt những yêu cầu của nông dân.
- Nếu chưa thể trả lời được ngay (Thí dụ: Cần thời gian để thu thập thông tin) thì cũng phải viết thư báo cho họ biết đã nhận được thư yêu cầu của họ. Trước khi gửi thư đi, nên sao lấy một bản để lưu ở văn phòng.

7.4. Những phương pháp tiếp xúc cá nhân khác

Gọi điện thoại: ở nông thôn Việt Nam, điện thoại chưa phải là một phương tiện thông tin phổ biến. Có thể sau này khi kinh tế nông thôn phát triển, điện thoại sẽ được lắp đặt

trong các gia đình nông dân và do vậy, hoàn toàn có thể sử dụng chúng vào mục đích khuyến nông.

Khi nói chuyện qua điện thoại, không nên kéo dài cuộc nói chuyện mà chỉ nên tập trung vào chủ đề cần thiết, trao cho nông dân một thông tin hoặc một lời khuyên ngắn gọn và đầy đủ. Trong bất kì hoàn cảnh nào cũng phải nói năng mạch lạc, rõ ràng. Đừng quên ghi tóm tắt những điểm trao đổi chính vào phiếu lưu của người nông dân đó.

Những cuộc gặp gỡ bất chợt: Thường rất hay xảy ra trong thời gian người cán bộ khuyến nông đang công tác trên một địa bàn nhất định. (Thí dụ: Khi đi chợ, hoặc khi đến dự một đám cưới, hoặc viếng một đám tang trong vùng). Nếu nhận ra người quen, chắc chắn họ sẽ đến chào. Đây là những dịp tốt giúp người cán bộ khuyến nông quen biết hơn với nông dân trong vùng và trao đổi những gì bạn và người nông dân thấy cần thiết.

Phương pháp khuyến nông theo nhóm

Tiếp xúc cá nhân là phương pháp khuyến nông có hiệu quả cao nhưng nó mất rất nhiều thời gian. Người cán bộ khuyến nông cũng chỉ có thể tiếp xúc trực tiếp được một số lượng rất hạn chế nông dân. Hơn nữa, nếu quá coi trọng phương pháp cá nhân, sẽ có khuynh hướng chỉ tập trung khuyến nông vào những gia đình khá giả và sẽ quên mất tầng lớp nông dân nghèo. Chính vì vậy mà càng ngày phương pháp khuyến nông theo nhóm càng được áp dụng rộng rãi hơn. Phương pháp nhóm là tổ chức nhiều nông dân lại thành nhóm để tiến hành khuyến nông cho họ.

Hình 10: Kế hoạch khuyến nông do nhóm đưa ra thường mang tính cộng đồng

Những ưu điểm của phương pháp nhóm:

- *Phạm vi khuyến nông:* Phương pháp nhóm có thể đem khuyến nông cùng lúc đến được với nhiều nông dân hơn, cho cả những người ít có dịp tiếp xúc với khuyến nông. Vì vậy, đây là phương pháp có hiệu quả cao hơn.
- *Môi trường học tập:* Môi trường học tập của phương pháp khuyến nông theo nhóm thường rất sinh động. Do đó, mỗi nông dân đều có thể lắng nghe, thảo luận, suy nghĩ và quyết định xem mình có nên tham gia chương trình khuyến nông đó hay không. Ngoài ra, không khí đầm đông còn có tác dụng kích thích và củng cố lòng tin của những nông dân - vốn hay dè dặt, thậm chí nhút nhát - giúp họ quyết định tham gia chương trình khuyến nông.
- *Hành động mang tính cộng đồng:* Phương pháp nhóm sẽ tập hợp được những nông dân có cùng điều kiện canh tác khó khăn lại với nhau. Nhiều khi muốn giải quyết những khó khăn đó, (Thí dụ: Nạo vét một đoạn mương hoặc chống xói mòn trên một sườn đồi) cần phải có những nỗ lực tập thể. Vì vậy, với phương pháp nhóm, có thể tổ chức cho nông dân làm những việc mà cá nhân không thể làm nổi.

Những điều cần lưu ý khi áp dụng phương pháp nhóm:

Tập hợp hoặc tổ chức nhiều nông dân lại thành từng nhóm để thực hiện khuyến nông là một công việc phức tạp. Không phải bần cứ tập hợp một số nông dân lại là họ có thể trở thành một nhóm khả dĩ học tập và làm việc được với nhau. Hơn nữa, mục đích của khuyến nông không phải chỉ cần tập hợp được một nhóm nông dân là xong. Mỗi nông dân phải là một thành phần cấu tạo nên nhóm; họ phải hành động theo nhóm để làm nổi bật vai trò của nhóm lên. Do đó, trước khi tập hợp nhóm, nên thận trọng cân nhắc một số yếu tố quan trọng dưới đây:

- *Mục đích của nhóm:* Cần nhận thức được hai mục đích chính của việc tổ chức nông dân làm việc theo nhóm.

Thứ nhất, khi tập hợp một nhóm nông dân, phải làm sao để nhóm tồn tại được và hoạt động có hiệu quả. Muốn thế, những thành viên trong nhóm phải có một mối quan tâm chung, một lợi ích chung làm nền tảng cho sự hợp tác lâu dài. Nhiệm vụ của khuyến nông là giúp đỡ nông dân xác định và giải quyết những vấn đề của họ. Do đó, cần thành lập nhóm gồm những nông dân có mối quan tâm chung. Đó là cơ sở bền vững cho sự hợp tác lâu dài của họ. Nếu nhóm bao gồm cả những nông dân có những mối quan tâm khác nhau, họ sẽ khó làm việc với nhau.

Thứ hai, nên thông qua nhóm để đem đến cho các thành viên thông tin và những tiến bộ khoa học kỹ thuật nhằm giúp họ giải quyết lấy những vấn đề thuộc mối quan tâm chung của nhóm. Cần nhớ rằng thành lập được những nhóm có chung lợi ích cũng quan trọng không kém gì các hoạt động khuyến nông giúp đem đến cho nhóm sau này.

- *Quy mô của nhóm.* Quy mô thích hợp nhất cho mỗi nhóm là từ 15 – 20 thành viên. Nhóm lớn quá sẽ không bao quát hết được và có nông dân sẽ cảm thấy bị bỏ rơi trong quá trình khuyến nông. Nhóm nhỏ không những giúp bao quát được hết mà

còn tạo điều kiện cho các thành viên dễ gần gũi và dễ giúp đỡ lẫn nhau hơn. Phải cân nhắc cả đến chỗ ở của họ. Các thành viên của một nhóm nếu ở gần nhau, là hàng xóm láng giềng hoặc là họ hàng của nhau thì càng tốt.

- *Quan hệ của cán bộ khuyến nông với nhóm:* Công việc của cán bộ Khuyến nông là khuyến khích nông dân thành lập nhóm và củng cố tổ chức của nhóm để nó hoạt động có hiệu quả.

Ở những nơi có điều kiện, nên dựa vào những tổ chức quần chúng có sẵn như Hội nông dân, Hội phụ nữ, Hội cựu chiến binh v. v... để thành lập nên những nhóm có chung lợi ích. Nếu người cán bộ khuyến nông đứng ra chỉ đạo việc thành lập và tự điều hành mọi hoạt động, nhóm sẽ luôn bị lệ thuộc vào khuyến nông. Vắng khuyến nông, nhóm sẽ chết luôn. Do vậy, cần khuyến khích tính độc lập của nhóm. Hãy tạo điều kiện cho nhóm tự đề xuất các nhu cầu khuyến nông của họ và tự quyết định mức độ tham gia hỗ trợ của khuyến nông đối với nhóm.

Hình 11: Xây dựng được nhóm chưa đủ mà còn phải hỗ trợ cho nhóm hoạt động có hiệu quả

7.5. Hội họp

Mời nông dân đến họp là một trong những phương pháp khuyến nông theo nhóm phổ biến nhất hiện nay. Cuộc họp là nơi để khuyến nông truyền đạt cho nông dân các chính sách của Nhà nước về phát triển nông thôn, những cách làm ăn mới, những biện pháp kỹ thuật mới v. v... Đồng thời, nông dân cũng có thể thảo luận công khai những vấn đề của họ hoặc đưa ra những đề xuất mới, những quyết định mới. Tuy nhiên, mỗi cuộc họp đều có mục đích và nội dung riêng. Có những loại họp như sau:

- 1) *Họp thông báo*: Là cuộc họp phổ biến cho họ một chỉ thị hoặc một thông tin mới nào đó cần cho họ và thu thập ý kiến của dân đối với những điều thông báo.
- 2) *Họp lập kế hoạch*: Là cuộc họp thảo luận về một vấn đề cụ thể nào đó để đưa ra các giải pháp và quyết định những công việc cần làm tiếp theo.
- 3) *Họp nhóm chung có lợi ích*: Là cuộc họp của những nhóm có chung lợi ích (nhóm làm vườn, nhóm nuôi ong, nhóm thả cá...) để truyền đạt và thảo luận những chủ đề riêng của nhóm.
- 4) *Họp chung cộng đồng*: Là cuộc họp toàn thể cộng đồng để nghe phổ biến và thảo luận những vấn đề chung. Thỉnh thoảng, khuyến nông cần tổ chức những cuộc họp như vậy để các nhóm lợi ích khác không cảm thấy hoạt động của họ tách biệt với cộng đồng.

Trong mọi trường hợp, chỉ nên mời họp khi nhận thấy cuộc họp thật sự cần thiết và có tác dụng. Nếu làm cho nông dân cảm thấy bị mất thời gian cho một cuộc họp không đâu, họ sẽ từ chối đến dự những cuộc họp tiếp theo và điều đó sẽ gây khó khăn cho công việc khuyến nông. Một khi đã quyết định mời họp, phải kiểm tra và chuẩn bị một cách chu đáo để đảm bảo cho cuộc họp thành công.

Nếu cần, phải xin ý kiến lãnh đạo địa phương hoặc trưởng nhóm lợi ích để nhất trí mục đích và nội dung cuộc họp. Hãy viết trước mục đích và những nội dung chính của cuộc họp lên một tờ giấy khổ lớn. Sau đó, đánh giá xem những nội dung nào là quan trọng nhất, phải quyết định được những vấn đề gì để căn cứ vào đó mà điều hành cuộc họp. Nếu là cuộc họp thông báo, phải chuẩn bị dàn ý nội dung trước để những thông tin sẽ được truyền đạt một cách rõ ràng và có đầu có đuôi.

Một số gợi ý giúp tổ chức một cuộc họp:

1. *Quyết định thời gian và địa điểm họp:*

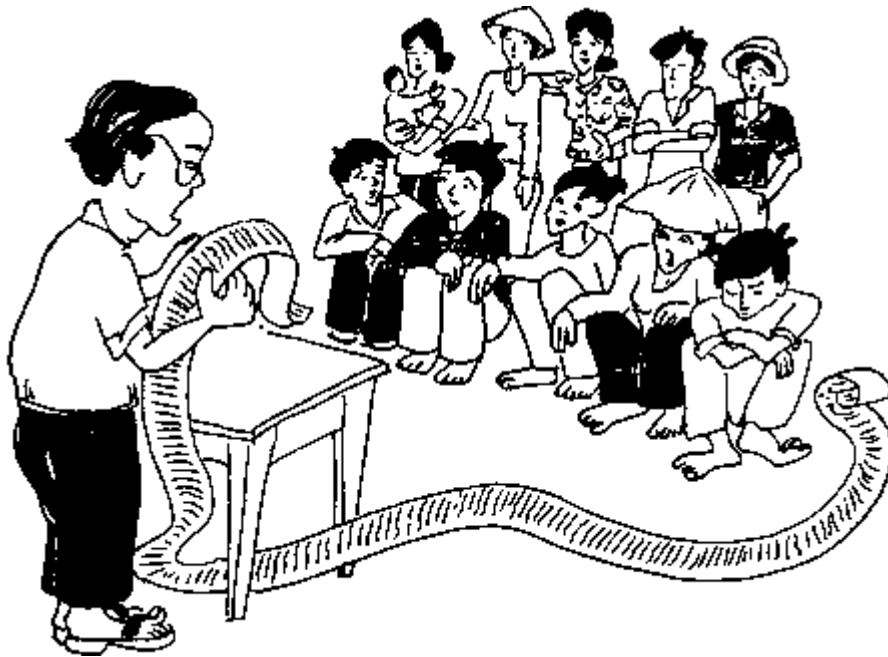
Thời gian và địa điểm họp phải lựa chọn sao cho thích hợp đối với mọi đối tượng mời họp. Không nên tổ chức họp lúc giữa trưa hoặc vào những ngày quá nóng hoặc quá rét. Nơi họp phải rộng rãi, thoáng mát. Sau khi đã quyết định thời gian và địa điểm họp, nên liệt kê một số công việc như sau để tiện kiểm tra và chuẩn bị:

- Thông báo mời họp.

- Bố trí nơi họp, quét dọn sạch sẽ, sắp xếp lại bàn ghế...
- Chuẩn bị trước những thứ cần thiết như giấy, bút, bảng, phấn và các phương tiện nghe nhìn khác...
- Vạch chương trình thảo luận, thứ tự trình bày các chủ đề...
- Chỉ định khách mời hoặc các chuyên gia sẽ phát biểu.
- Dự định người chủ tọa cuộc họp và thư kí ghi chép. Nên gợi ý cho bà con bầu chọn lấy chủ tọa và thư kí của cuộc họp.
- Chuẩn bị đầy đủ nước uống cho mọi thành viên dự họp.

2- Điều khiển cuộc họp

Mọi công việc chuẩn bị đều tốt những nếu điều hành không khéo thì cuộc họp cũng khó thành công. Cần nhớ rằng nông dân không thích ngồi lâu và lại càng không thích nghe những bài diễn văn tràng giang đại hải. Muốn giúp họ tập trung tư tưởng, nội dung thảo luận phải phong phú, diễn giả chỉ nên nói ngắn gọn và phải có những phương tiện nghe nhìn hỗ trợ. Đặc biệt, phải khuyến khích sự tham gia của quần chúng bằng cách nêu ra các câu hỏi cho họ tìm câu trả lời.

Hình 12: Họp lâu dài và nói dài chỉ làm nông dân thêm mệt

Nên để cho dân tự bầu lấy chủ tọa của cuộc họp và tạo điều kiện cho vị chủ tọa đó điều khiển lấy cuộc họp. Tránh bố trí cuộc họp như một lớp học trong đó, người cán bộ khuyến nông chỉ đạo cuộc họp, còn nông dân là những học sinh ngồi nghe.

Cách làm tốt nhất là.

- Bắt đầu cuộc họp đúng giờ. Trước tiên, hãy chào mừng những người đến dự họp, giới thiệu khách mời, tuyên bố mục đích cuộc họp và những nội dung sẽ thảo luận.
- Sau đó, hãy nhường cho chủ tọa được bầu điều khiển cuộc họp với sự hỗ trợ của cán bộ khuyến nông.
- Trong khi họp, phải luôn luôn nêu vấn đề cho mọi người suy nghĩ, đặt câu hỏi cho mọi người thảo luận đồng, sẵn sàng tóm tắt lại những điểm chính và ghi lại những quyết định quan trọng của mọi người.
- Khi cuộc họp kết thúc, hãy cảm ơn tất cả những người có liên quan.
- Cuộc họp chỉ nên kéo dài tối đa một tiếng rưỡi.
- Sau mỗi lần họp, phải ghi lại những nội dung chính đã thảo luận và các quyết định mà cuộc họp đưa ra.

7.6. Trình diễn

1. Các loại trình diễn

Nông dân nói chung rất muốn được nhìn tận mắt thành quả của những cách làm ăn mới, những cây con mới và những ảnh hưởng của chúng đến việc phát triển sản xuất của gia đình họ. Khuyến nông có thể thoả mãn những nhu cầu này của họ bằng cách tổ chức các mô hình trình diễn.

Trình diễn có tác dụng khuyến nông rất lớn, đặc biệt là đối với những nông dân không biết đọc biết viết. Trình diễn tạo điều kiện cho nông dân phân biệt được những gì khác nhau giữa những biện pháp canh tác mới với cách làm cũ của họ. Trong khuyến nông, có hai loại trình diễn chính:

Trình diễn phương pháp và Trình diễn kết quả.

1. *Trình diễn phương pháp:*

Là hướng dẫn cho nông dân cách làm một công việc gì đó (Thí dụ: Cách trồng những băng cây xanh trên nương để bảo vệ đất và nước). Trong trường hợp này, người nông dân đã chấp nhận áp dụng phương pháp mới và muốn biết cách tự mình làm lấy.

Ưu điểm của *Trình diễn phương pháp* là có thể cùng một lúc hướng dẫn được cho nhiều người. Mặt khác, người nông dân có thể trực tiếp tham gia công việc cho nên họ nắm chắc cách làm hơn so với trường hợp họ nghe giảng bài một cách thụ động trong lớp học. Tuy nhiên, nếu có mặt trong buổi trình diễn quá nhiều nông dân thì sẽ có rất ít người được nhìn rõ, nghe rõ và có cơ hội thực hành.

2- Trình diễn kết quả:

Là chỉ ra cho nông dân thấy kết quả của một cách làm ăn mới (thí dụ, trồng giống lúa chịu hạn trên nương) trong những điều kiện cụ thể ở địa phương. Trong *Trình diễn kết quả*, so sánh là một yếu tố rất quan trọng (Thí dụ: So sánh giữa giống lúa mới với giống lúa cũ, giữa bón phân hữu cơ với không bón phân hữu cơ, giữa nương có băng cây xanh với nương không có băng cây xanh v. v...)

Từ lâu, chúng ta đã có câu châm ngôn “trăm nghe không bằng một thấy”. Khi nào người nông dân được tận mắt nhìn thấy thành quả của một cách làm ăn mới, họ sẽ tình nguyện làm theo lời khuyên của cán bộ khuyến nông. Trình diễn kết quả không những thuyết phục nông dân mà còn khuyến khích được họ tích cực áp dụng cách làm mới. Hạn chế của *Trình diễn kết quả* là nó mất nhiều thời gian (thí dụ, trình diễn một giống lúa mới cũng phải sau 3 tháng mới có kết quả) Đặc biệt nếu trình diễn thất bại (do hạn hán hoặc sâu bệnh chẳng hạn) thì đúng là một tai họa cho khuyến nông. Tất nhiên, khó có thể kiểm soát được những nguyên nhân làm cho trình diễn bị thất bại (mưa đá, bão, hạn hán chẳng hạn).

Hình 13: Hãy khoan!

Để kiểm tra xem hố đào có đúng kích thước không đã

2. Những nguyên tắc cơ bản của trình diễn

- Sự tham gia của người dân:

Khi có điều kiện, nên tổ chức trình diễn trên đất của dân và có người dân cùng làm. Nếu như giống lúa mới được trồng trên đất của dân, kết quả trình diễn sẽ có tính thuyết phục cao hơn so với trồng trên đất của cơ quan khuyến nông. Và người nông dân cũng sẽ thấy tự tin hơn nếu anh ta được tham gia làm trình diễn. Tóm lại, càng tạo điều kiện cho nông dân tham gia các trình diễn, càng dễ thuyết phục họ và làm cho họ tự tin hơn.

- Đơn giản:

Những trình diễn đơn giản, ngắn gọn và rõ ràng bao giờ cũng có hiệu quả hơn nhiều so với những trình diễn phức tạp và đòi hỏi quá nhiều đầu tư của nông dân. Do vậy, nên làm từng bước một, hoặc tổ chức thành nhiều trình diễn nhỏ khác nhau còn hơn là đưa quá nhiều yếu tố vào trong một lần trình diễn.

- Trình diễn cũng là một lớp học:

Mục đích của trình diễn là hướng dẫn cho nông dân biết tác dụng của một loài cây mới, con mới, hoặc cách làm một công việc mới. Vì vậy, trình diễn cũng phải được coi là một phương pháp dạy học mà trong đó có những yếu tố bắt buộc phải tính đến như địa điểm trình diễn, thời gian trình diễn, những phương tiện và phương pháp hướng dẫn.

- Chuẩn bị chu đáo:

Mọi trình diễn đều phải được lập kế hoạch cẩn thận và chuẩn bị chu đáo. Trình diễn một cách vội vã hoặc không có kế hoạch chi tiết thường chỉ đem lại tai họa mà thôi.

3. Vạch kế hoạch trình diễn

Khi đã quyết định tổ chức trình diễn, cần giành thời gian thích đáng cho việc lập kế hoạch và chuẩn bị. Có thể dựa vào những câu hỏi dưới đây để chuẩn bị:

1. Mục tiêu của trình diễn là gì? Tại sao trình diễn lại là phương pháp khuyến nông thích hợp nhất đối với chủ đề này? Nó sẽ đem lại những tác dụng gì?
2. Khi nào sẽ tổ chức trình diễn? Thời gian nào (ngày/tháng) là thích hợp nhất cho cả nông dân lẫn việc áp dụng chủ đề KHKT sẽ trình diễn?
3. Nên trình diễn ở đâu? Địa điểm nào thuận lợi nhất cho tất cả nông dân?

Phải chuẩn bị thật chi tiết các câu trả lời những câu hỏi nói trên. Điều quan trọng là những lí do dẫn tới việc tổ chức trình diễn phải xác đáng và phải thật sự tin tưởng rằng trình diễn nhất định sẽ đem lại lợi ích thỏa đáng cho nông dân.

4. Chuẩn bị trình diễn

Càng chuẩn bị kĩ càng bao nhiêu, càng có cơ hội tổ chức tốt cuộc trình diễn bấy nhiêu. Dưới đây là những công việc phải chuẩn bị kĩ càng:

- Tham khảo người dân địa phương để họ góp ý kiến và giúp đỡ chuẩn bị trình diễn.
- Lập một bản kế hoạch chi tiết nêu rõ các chủ đề sẽ thể hiện, thứ tự tiến hành các công việc, các nguồn lực cần thiết kể cả phần đóng góp của người dân địa phương.
- Thu thập thông tin và những tài liệu liên quan đến nội dung trình diễn để tham khảo trước nhằm đảm bảo cho chủ đề trình diễn trở nên quen thuộc và dễ thực hiện hơn.
- Kiểm tra kĩ để đảm bảo có sẵn những công cụ hỗ trợ cần thiết (Thí dụ: Phương tiện nghe nhìn, hạt giống, nông cụ v. v...).
- Lựa chọn những nông dân sẽ tham gia trình diễn và quán triệt trước những việc sẽ làm với họ.
- Thông báo rộng rãi hoạt động trình diễn nhằm đảm bảo cho nông dân biết chắc chắn ngày giờ và nơi thực hiện trình diễn.
- Đến thăm hiện trường trình diễn lần cuối cùng nhằm đảm bảo mọi thứ đã được chuẩn bị đầu vào đầy đủ.

5. Giám sát trình diễn

Trong quá trình trình diễn, vai trò của người cán bộ khuyến là giám sát nhưng không làm lấy tất cả mọi việc. Cán chủ động giúp đỡ những nông dân trực tiếp thực hiện trình diễn và khuyến khích những nông dân khác tham gia càng nhiều càng tốt. Muốn đảm bảo cho tất cả mọi người tham dự đều thu nhận được một chút gì đó từ cuộc trình diễn, cần phải:

- Chào mừng những người đến dự, làm cho họ thấy vui vẻ, nhẹ nhõm và cảm thấy tin tưởng vào những gì họ sắp thu nhận được từ cuộc trình diễn.
- Giải thích rõ ràng mục đích cuộc trình diễn, những (kết quả hy vọng có thể đạt được) những công việc và giai đoạn khác nhau trong quá trình trình diễn, nếu có tài liệu chuẩn bị trước, hãy phân phát cho những người đến dự.

- Tự mình tiến hành hoặc luôn trong tư thế sẵn sàng giúp đỡ người nông dân thực hành trình diễn. Hãy làm thông thả kèm theo những lời giải thích ngắn gọn, dễ hiểu để tất cả mọi người đều theo dõi kịp.
- Sẵn sàng giải thích rõ những thắc mắc của nông dân nếu có và tóm tắt lại những điểm chủ yếu nhất để mọi người nhớ được. Nếu có nông dân nào muốn làm thử, hãy vui vẻ hướng dẫn họ.
- Tóm tắt một lần cuối những chủ đề hoặc những ý chính được nêu ra. Khuyến khích nông dân nêu câu hỏi để cùng trao đổi.
- Kết thúc cuộc trình diễn, cảm ơn tất cả những người đã tạo điều kiện và tham gia cuộc trình diễn đồng thời nêu lên một số những công việc sẽ làm tiếp theo.

Hình 14: Giám sát trình diễn để kịp thời phát hiện và sửa chữa sai sót

6. Những công việc cần làm sau trình diễn

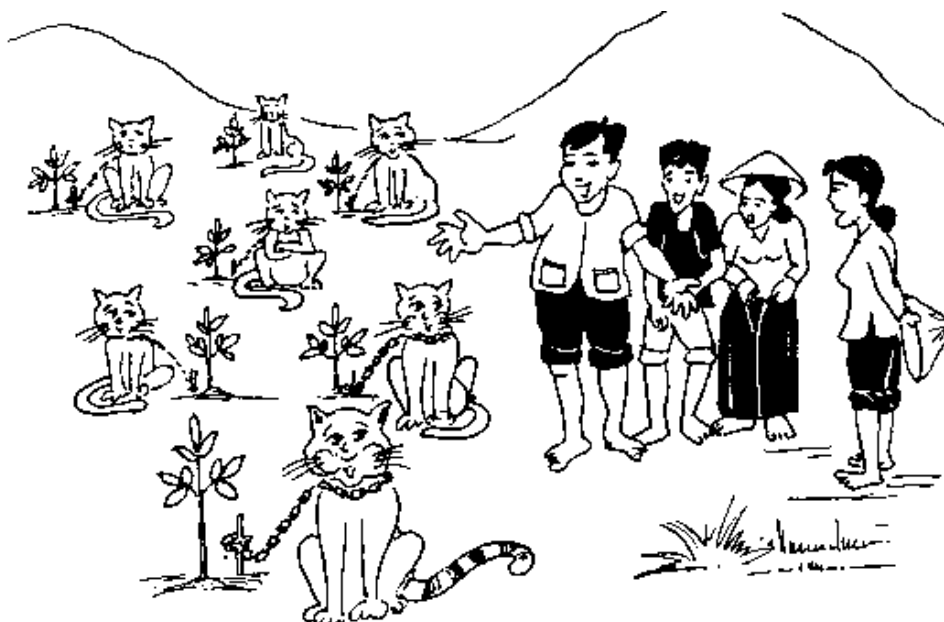
Thường sau mỗi lần trình diễn đều có những yêu cầu hoặc những quyết định được đưa ra. Nhiệm vụ của khuyến nông là tiếp tục thỏa mãn những yêu cầu hoặc thực hiện những quyết định trên. Nếu không, cuộc trình diễn sẽ rơi vào im lặng và không đem lại kết quả cụ thể nào. Trình diễn giúp thắt chặt hơn nữa mối quan hệ của khuyến nông với nông dân địa phương cho nên nếu làm tốt, nông dân sẽ sẵn sàng giúp đỡ khuyến nông thực hiện những hoạt động khuyến nông khác trong tương lai.

Một việc quan trọng khác cần làm sau mỗi cuộc trình diễn là viết báo cáo đánh giá kết quả trình diễn, nêu rõ ý kiến của những người tham dự kèm theo danh sách những người có mặt trong cuộc trình diễn.

7.7. Hội thảo đầu bờ

Hội thảo đầu bờ có tác dụng phổ biến ra quy mô rộng rãi hơn một cách làm ăn mới hoặc kết quả của một cuộc trình diễn. Mục đích của hội thảo đầu bờ là giới thiệu một phương thức làm ăn mới hoặc một giống cây mới ngay tại hiện trường nhằm cổ vũ càng nhiều nông dân tham gia càng tốt.

Hội thảo đầu bờ tốt nhất là được tổ chức ngay tại điểm trình diễn thực hiện trên đất của nông dân, do chính người nông dân đó tham gia một phần vào việc điều hành và giới thiệu mục đích của trình diễn.

Hình 15: Từ khi áp dụng phương pháp này, cây con của tôi không còn bị chuột phá hoại nữa

Vai trò của cán bộ khuyến nông trong hội thảo đầu bờ là hỗ trợ chủ nhân giới thiệu sáng kiến hoặc kết quả trình diễn, hướng dẫn để cuộc hội thảo không đi chệch mục tiêu và sẵn sàng trả lời các câu hỏi của những người tham gia.

Để hội thảo đầu bờ đạt được kết quả tốt, phải làm tốt những công việc chuẩn bị như đã giới thiệu trong phần trình diễn. Ngoài ra, cần nên lưu ý thêm đến những vấn đề sau:

- Nên hạn chế số người tham dự ở mức mà địa điểm trình diễn chứa được.
- Lập kế hoạch những hoạt động kế tiếp nhau trong ngày hội thảo đầu bờ. Chuẩn bị tốt hiện trường để bà con đến và đi quanh điểm trình diễn một cách dễ dàng.
- Khuyến khích người nông dân làm trình diễn chủ động đứng ra giới thiệu. Có thể dẫn dắt cuộc thảo luận những không được làm thay mọi người.
- Chuẩn bị đầy đủ các phương tiện hỗ trợ nghe nhìn. Nếu có thể, chuẩn bị cho người giới thiệu một chiếc loa để khi nói, tất cả mọi người đều nghe rõ.
- Kết thúc cuộc ngày hội thảo bằng cách tóm tắt lại những điều cơ bản nhất mà nông dân đã được nghe, nhìn, thảo luận và đồng thời giải thích cho bà con rõ các hoạt động khuyến nông có liên quan trong tương lai.

7.8. Đi tham quan

Nông dân thường rất muốn đi thăm các cơ sở khác để tìm hiểu xem người dân ở những nơi đó làm ăn ra sao, họ trồng những cây gì, nuôi những con gì và họ gặp những khó khăn gì. Đi tham quan còn giúp nông dân so sánh cách làm ăn của mình với người khác và trao đổi kinh nghiệm với nhau. Do vậy, điều quan trọng là nơi được chọn đến tham quan phải có những điều kiện canh tác tương tự với địa phương của người đi tham quan.

Giống như với tất cả các loại hình khuyến nông khác, cuộc đi tham quan phải được lên kế hoạch chi tiết, chuẩn bị đầy đủ và tổ chức chu đáo. Một chuyến đi tham quan sẽ bao gồm 5 giai đoạn như sau:

1. Xác định những mục tiêu và đối tượng của chuyến đi tham quan.
2. Lập kế hoạch chi tiết tuyến đường đi và những nội dung sẽ tham
3. Làm tất cả các công việc chuẩn bị và liên hệ cần thiết.
4. Tiến hành chuyến tham quan.
5. Đánh giá kết quả, viết báo cáo chuyến đi.

Ngoài những điều nói trên, bạn cần đặc biệt lưu ý đến những góp ý quan trọng dưới đây:

Nếu có thể, nên đến thăm trước địa phương đoàn tham quan sẽ đến để nắm được những điều kiện địa phương, đường xá đi lại và hành trình thực tế của chuyến đi.

Hạn chế số lượng các điểm tham quan ở mức cho phép. Thà thăm ít nơi mà tiếp thu được còn hơn là dự định quá nhiều điểm trong một chuyến đi để cuối cùng phải thúc ép mọi người nhanh chân lên để chạy kịp với chương trình thời gian. Không nên làm cho bà con bị mệt mỏi.

Khuyến khích nông dân chủ nhà dẫn dắt chuyến tham quan và làm tất cả các công việc giới thiệu và trả lời các câu hỏi.

Chuẩn bị chu đáo thức ăn, đồ uống và nơi nghỉ ngơi cho các thành viên đi tham quan.

Đánh giá kết quả chuyến đi tham quan và viết báo cáo tóm tắt các sự kiện trong chuyến đi và những kết luận đạt được.

Đi tham quan là một biện pháp tốt trong khuyến nông nhằm tạo điều kiện cho nông dân “trăm nghe không bằng một thấy” và khuyến khích họ trao đổi kinh nghiệm, học được các bài học bổ ích từ những địa phương khác nhau.

8. VAI TRÒ CỦA NGƯỜI CÁN BỘ KHUYẾN NÔNG

Người cán bộ khuyến nông chịu trách nhiệm cung cấp thông tin giúp nông dân hiểu được và dám quyết định về một vấn đề cụ thể. (Thí dụ: Áp dụng một cách làm ăn mới, gieo trồng một loại giống mới...) Khi nông dân đã quyết định, người cán bộ khuyến nông phải chuyển giao kiến thức để nông dân áp dụng thành công cách làm ăn mới đó.

Như vậy, vai trò của cán bộ khuyến nông là đem kiến thức đến cho dân và giúp họ sử dụng kiến thức đó. Người cán bộ khuyến nông được đào tạo để thực hiện nhiệm vụ này và được trang bị đầy đủ các thông tin và kiến thức kỹ thuật để đi giúp đỡ nông dân. Tuy nhiên, khi làm khuyến nông, người cán bộ khuyến nông phải dựa vào đường lối, chính sách hiện hành của Đảng và Nhà nước về sự nghiệp phát triển nông thôn.

8.1 Vai trò của người cán bộ khuyến nông

Theo quan điểm khuyến nông mới, người cán bộ khuyến nông thường ít bị ràng buộc vào những chỉ tiêu kế hoạch cụ thể của các chương trình khuyến nông (Thí dụ: Trồng được bao nhiêu cây, nuôi được bao nhiêu con lợn, thu hoạch được bao nhiêu tấn thóc...) Điều quan trọng hơn là phải làm sao cho nông dân ngày càng tin tưởng vào năng lực của chính họ, tự tổ chức lấy các hoạt động kinh tế của gia đình và tham gia ngày càng tích cực với các chương trình khuyến nông.

Muốn thế, người cán bộ khuyến nông phải thường xuyên hỗ trợ và động viên nông dân phát huy những tiềm năng và sáng kiến của họ để chủ động giải quyết lấy những vấn đề trong cuộc sống.

Một cán bộ khuyến nông thực thụ sẽ có những vai trò như sau đối với nông dân:

1. Người đào tạo
2. Người tạo điều kiện
3. Người tổ chức
4. Người lãnh đạo
5. Người quản lý
6. Người cố vấn
7. Người thông tin
8. Người môi giới
9. Người cung cấp
10. Người bạn
11. Người hành động
12. Người trọng tài

Điều đó cho chúng ta thấy vai trò rất đa dạng của người cán bộ khuyến nông trong sự nghiệp phát triển nông thôn. Anh ta phải hiểu được tầm quan trọng của mình và luôn sẵn sàng đánh giá các tình huống, phân tích các vấn đề để nhập vai một cách đúng đắn và linh hoạt.

8.2. Kiến thức, năng lực và phẩm chất cá nhân

1. Kiến thức

Một cán bộ khuyến nông thực thụ cần có kiến thức về 4 lĩnh vực sau:

1. Kiến thức về mặt kỹ thuật: Anh ta phải được đào tạo đầy đủ về các lĩnh vực kỹ thuật trong phạm vi trách nhiệm công tác của mình và phải biết làm tốt một số công việc chủ yếu của nhà nông (Thí dụ: Biết cây biết cấy, biết gặt lúa, biết tát nước. ..)
2. Kiến thức về cuộc sống nông thôn: Anh ta phải hiểu được những vấn đề liên quan đến nhân văn và xã hội của đời sống nông thôn nơi anh ta đang công tác, đặc biệt là những phong tục, tập quán, truyền thống văn hóa và những giá trị tinh thần của người dân.
3. Kiến thức về đường lối và chính sách của Nhà nước: Anh ta phải nắm được đường lối và những chính sách cơ bản của Đảng và Nhà nước về phát triển nông thôn. Đồng thời, anh ta cũng phải biết được những vấn đề khác có liên quan và ảnh hưởng đến đời sống nông thôn như các chương trình phát triển, các chương trình tín dụng và các thủ tục về pháp lý và hành chính ở nông thôn.
4. Kiến thức về giáo dục người lớn: Do khuyến nông là một tiến trình giáo dục mà đối tượng của nó là nông dân, người cán bộ khuyến nông phải biết cách tiếp cận và giáo dục người lớn. Anh ta phải nắm được những kỹ thuật lôi cuốn sự tham gia của người dân vào các chương trình khuyến nông.

Hình 16: Gánh nặng trên vai người cán bộ khuyến nông

2. Năng lực cá nhân

Thật khó xác định được tất cả những năng lực cá nhân một cán bộ khuyến nông phải có để đào tạo cho anh ta. Tuy nhiên, trong nhiều trường hợp, năng lực cá nhân ít khi do đào tạo mà có. Năng lực các nhân phần lớn là năng khiếu bẩm sinh mà một người có thể có hoặc không. Dưới đây là những năng lực cá nhân cần thiết đối với một cán bộ khuyến nông:

1. Năng lực tổ chức và lập kế hoạch: Người cán bộ khuyến nông phải có khả năng lập kế hoạch các hoạt động khuyến nông và tổ chức thực hiện những kế hoạch đó. Anh ta cũng phải biết cách quản lý một cách có hiệu quả văn phòng và các hoạt động khuyến nông của văn phòng mình.
2. Năng lực truyền đạt và thông tin: Người cán bộ khuyến nông phải có khả năng nói và viết bởi vì anh ta sẽ phải sử dụng thường xuyên những kỹ năng này để giao tiếp với dân khi làm khuyến nông.
3. Năng lực phân tích và đánh giá: Người cán bộ khuyến nông phải có khả năng đánh giá những tình huống anh ta đối mặt hàng ngày, nhận thức và hiểu rõ được các vấn đề để có thể đề xuất được những hành động kịp thời và hợp lý.
4. Năng lực lãnh đạo: Người cán bộ khuyến nông phải tự tin và biết tin tưởng vào những nông dân anh ta đang phục vụ. Anh ta phải gương mẫu trước quần chúng và có khả năng lãnh đạo quần chúng thực hiện các chương trình khuyến nông.
5. Năng lực đào tạo: Người cán bộ khuyến nông thường làm việc trong những điều kiện độc lập, ít chịu sự giám sát của cấp trên. Vì vậy, anh ta phải có khả năng sáng tạo và tin tưởng vào việc làm của mình chứ không phải lúc nào cũng dựa vào sự chỉ đạo và hỗ trợ của cấp trên.

3. Phẩm chất cá nhân

Phẩm chất cá nhân là những đức tính tốt mà mỗi người làm khuyến nông đều phải có. Đó cũng là những điều người ta buộc phải đánh giá khi tuyển lựa cán bộ khuyến nông. Những phẩm chất đó bao gồm:

1. Sẵn sàng làm việc ở những vùng nông thôn xa xôi hẻo lánh với tinh thần vì dân.
2. Lòng tin vào công tác khuyến nông những người nông dân. Anh ta phải là người mà cấp trên tin nhiệm mỗi khi giao việc và cũng được nông dân tin tưởng khi anh ta đưa ra những lời khuyên.
3. Lòng nhân đạo, tình cảm yêu mến đối với bà con nông dân và tính hài hước nhẹ nhàng trong công việc. Anh ta phải biết thông cảm với những ước muốn và những tình cảm của bà con nông dân. Khi làm việc với nông dân, anh ta phải biết tôn trọng và lắng nghe ý kiến của họ.

4. Tin tưởng vào những năng lực của chính mình và quyết tâm làm được một điều gì đó để góp phần vào sự nghiệp phát triển nông thôn. Vì làm việc trong điều kiện độc lập và có ít sự giám sát của cấp trên, nếu không tin tưởng vào chính bản thân mình và không có lòng quyết tâm, anh ta sẽ khó có thể làm tốt vai trò của một cán bộ khuyến nông thực thụ.

Những điều nói về kiến thức, năng lực và phẩm chất cá nhân liệt kê nói trên không phải nhằm mục đích tạo ra cơ sở để đánh giá tư cách bất kì một cán bộ khuyến nông nào. Tất cả chỉ nhằm cho chúng ta thấy khuyến nông là một công việc khó khăn và đòi hỏi rất cao. Đó cũng là một hướng dẫn cần thiết cho chúng ta khi tuyển lựa và đào tạo cán bộ khuyến nông để phục vụ cho sự nghiệp phát triển nông thôn.

- Hình 17:
- Cậu đi đâu mà vũ trang như vậy?
  - Mình xuống giúp dân giải quyết xung đột

8.3. Khả năng nói trước quần chúng

Nói trước quần chúng là một khả năng mà người cán bộ khuyến nông phải thường xuyên rèn luyện. Một trong những công việc chính của cán bộ khuyến nông là truyền đạt thông tin. Điều đó đòi hỏi anh ta phải thường xuyên tiếp xúc với nhiều người để giải thích một sáng kiến, trình diễn một phương pháp hoặc tham gia vào một cuộc thảo luận.

Khả năng nói trước quần chúng sẽ giúp được anh ta truyền đạt thông tin tới người nghe một cách có hiệu quả. Anh ta phải truyền đạt được cả kiến thức kỹ thuật lẫn tâm huyết của mình cho dân.

Khi giao tiếp với nông dân, muốn bài giảng hoặc bài nói chuyện của mình có hiệu quả tốt với người nghe, người cán bộ khuyến nông không có cách gì khác là phải chuẩn bị trước để lời nói trôi chảy, lưu loát và tạo ấn tượng cho người nghe rằng những lời nói ra đã được cân nhắc kỹ lưỡng. Đối với nông dân, thật không có gì buồn ngủ hơn là phải nghe một diễn giả mất lúc nào cũng cắm vào tờ giấy, nói năng ngắc ngứ, quên mất những điều quan trọng hoặc cứ thao thao bất tuyệt những chuyện trên trời dưới biển, chẳng liên quan gì đến những vấn đề của họ.

Không phải bất cứ ai sinh đã có khả năng nói trước đám đông. Người cán bộ khuyến nông hoàn toàn có thể rèn luyện cho mình kỹ năng này nếu muốn. Để làm được điều đó, cần nhớ một số nguyên tắc sau:

1. Chuẩn bị kỹ bài nói chuyện hoặc bài giảng, tập thử một vài lần trước khi nói trước mọi người.
2. Luôn động viên người nghe nêu ý kiến và sẵn sàng khuyến khích họ thảo luận.
3. Tránh những cuộc thảo luận chỉ có một mình độc thoại hoặc chỉ có duy nhất hỏi và trả lời. Điều đó làm mất tính đối thoại chân chính và tính giáo dục của khuyến nông.
4. Không nên có những cuộc thảo luận hoặc những bài nói chuyện dài lê thê.
5. Luôn luôn đặt câu hỏi cho người nghe để khuyến khích thảo luận và thông tin hai chiều.

8.4. Viết báo cáo

Cũng như nói trước quần chúng, viết báo cáo là một kỹ năng cần thiết mà người cán bộ khuyến nông phải rèn luyện cho mình. Muốn viết được một báo cáo tốt, cần ghi nhớ những gợi ý sau đây:

1. Chuẩn bị đầy đủ thông tin và các loại số liệu sẽ đưa vào báo cáo.
2. Lập dàn ý cho bản báo cáo. Báo cáo sẽ bao gồm những nội dung gì và được trình bày như thế nào.

3. Sắp xếp các nội dung báo cáo theo một trật tự lô gích. Thông thường, phải có vài lời giới thiệu mục đích báo cáo. Tiếp theo là trình bày những nội dung và những vấn đề chính theo trình tự thời gian hoặc theo mức độ quan trọng. Cuối cùng là những kết luận và những đề xuất của người viết báo cáo.
4. Nên báo cáo ngắn gọn. Dù đối với bất kì cấp nào, một báo cáo ngắn gọn, chính xác và có kết cấu chặt chẽ cũng có ích hơn rất nhiều những báo cáo lủng củng và dài lê thê.
5. Khi viết xong, nên đọc kỹ lại và sửa chữa để báo cáo không có những câu chữ tối nghĩa, đi chệch mục đích và nội dung cần báo cáo.

8.5. Phát triển mạng lưới khuyến nông tại địa phương

Một khuyến nông viên giỏi phải luôn biết cách sử dụng những năng lực có sẵn ở địa phương cho công tác khuyến nông. Nhìn chung, các trung tâm hoặc các trạm khuyến nông được biên chế một số lượng tương đối ít cán bộ khuyến nông có đào tạo. Trong khi đó, họ phải có trách nhiệm làm khuyến nông cho hàng ngàn hộ nông dân. Bởi vậy, khuyến nông phải dựa vào địa phương bằng cách tuyển lựa những người có năng lực lãnh đạo hoặc có tín nhiệm đối với nhân dân trong vùng để đào tạo và sử dụng họ vào mục đích khuyến nông. Có thể tạm gọi những người này là những lãnh đạo địa phương.

1. Hai loại lãnh đạo địa phương

1. Lãnh đạo chính thức: Là những người có chân trong bộ máy hành chính ở địa phương hoặc là nhân viên Nhà nước như chủ tịch xã, chủ nhiệm HTX, trưởng thôn, hội trưởng (hội phụ nữ, hội làm vườn, hội cựu chiến binh...) bác sĩ, giáo viên...
2. Lãnh đạo không chính thức: Là những người tuy không giữ một cương vị gì ở địa phương nhưng do năng lực và phẩm chất cá nhân, họ có uy tín và tiếng nói nhất định trong dân chúng (lão nông tri điền, bộ đội phục viên, cán bộ về hưu...).

Đó là những người mà khuyến nông cần hợp tác và sử dụng ảnh hưởng của họ vào công tác khuyến nông. Tùy theo tính chất của mỗi hoạt động khuyến nông, nên tham khảo ý kiến của những nhân vật này hoặc, mời họ tham gia các cuộc họp hoặc các chương trình khuyến nông, bồi dưỡng và đào tạo họ trở thành những khuyến nông viên ở địa phương. Nếu tranh thủ được sự hỗ trợ của họ, hoạt động khuyến nông sẽ có một chỗ dựa rất chắc chắn.

2. Làm việc với lãnh đạo địa phương

Nên chú trọng xây dựng mối quan hệ của mình với lãnh đạo địa phương, cả chính thức lẫn không chính thức. Đó là những mối quan hệ cá nhân quan trọng và luôn thường trực giúp đỡ cho các hoạt động khuyến nông.

Thông thường, khuyến nông có thể hợp tác với lãnh đạo địa phương theo những phương thức như sau:

1. Tuyển lựa họ làm khuyến nông viên. Sau đó, đào tạo cho họ về phương pháp khuyến nông, cách tổ chức một cuộc trình diễn hoặc cách điều hành một cuộc họp v. v... Tổ chức những khóa học riêng để tập huấn cho họ các nội dung kỹ thuật.
2. Thông báo cho họ biết những hoạt động khuyến nông và những đề xuất xây dựng các chương trình mới. Cung cấp tài liệu khuyến nông cho họ.
3. Đến thăm họ ở mức độ vừa phải, đủ làm cho họ không cảm thấy bị bỏ quên. Cố gắng đến thăm họ một cách đều đặn để những cuộc viếng thăm của bạn thực sự đi vào đời sống của gia đình họ.
4. Khuyến khích họ chủ động tham gia và đi đầu trong các chương trình khuyến nông. Cần nhớ rằng vai trò của họ càng được nhận biết và tôn trọng, sự tham gia của họ càng tích cực và có hiệu quả bao nhiêu thì ảnh hưởng của khuyến nông trong địa bàn càng lớn bấy nhiêu.

3. Những vấn đề có thể xảy ra

Hợp tác tốt với lãnh đạo địa phương thường đem lại ảnh hưởng tích cực cho công tác khuyến nông. Tuy nhiên, nếu hợp tác không khéo, rất có thể sẽ sinh ra những vấn đề mà khuyến nông nên biết trước để đề phòng:

1. Nếu giành quá nhiều thời gian cho một hoặc hai người, những nông dân khác sẽ cho rằng khuyến nông thiên vị, chỉ muốn đến với những người có vai vế ở địa phương.
2. Lãnh đạo địa phương là những người truyền đạt thông tin và kiến thức cho những nông dân khác. Tuy nhiên, không phải bao giờ điều đó cũng xảy ra như khuyến nông mong muốn. Sau khi giao việc cho họ, cần kiểm tra xem họ có làm tốt hay không. Nếu có ai không làm được vai trò chuyển giao đó, cần tìm hiểu nguyên nhân để có biện pháp khắc phục thích hợp.
3. Có những người thường tỏ ra quá tự tin vào bản thân mình nên hay có tư tưởng áp đặt đối với những nông dân khác. Họ cũng có thể lợi dụng lợi thế và uy tín của mình để vụ lợi cho cá nhân.
4. Một vài người do năng lực có hạn nên cũng có thể mắc sai lầm và đưa ra những lời khuyên không đúng đắn cho những nông dân khác. Do vậy khi giao cho họ

làm công việc khuyến nông, cần kiểm tra để đảm bảo chắc chắn rằng những thông tin họ truyền đạt cho dân là đúng đắn.

Cán bộ khuyến nông là nhân tố chính trong toàn bộ tiến trình khuyến nông. Nếu không có họ trực tiếp hướng dẫn, chỉ đạo và giám sát các hoạt động khuyến nông ở địa phương, sẽ không có dịch vụ khuyến nông cho nông dân. Vai trò và mối quan hệ của người cán bộ khuyến nông với nông dân là có tính quyết định đối với các chương trình khuyến nông.

Kinh nghiệm khuyến nông trong những năm qua cho thấy rằng sự nghiệp phát triển nông thôn đòi hỏi phải có những cán bộ khuyến nông:

1. Biết giành thời gian rèn luyện những kỹ năng cho mình để giúp đỡ nông dân có hiệu quả hơn chứ không phải chỉ biết tập trung toàn bộ những cố gắng của mình vào việc đạt được những mục tiêu cụ thể của các dự án khuyến nông đơn thuần.
2. Biết thường xuyên đến với nông dân chứ không phải lúc nào cũng ngồi ở văn phòng khuyến nông như một nhân viên bàn giấy.
3. Biết khuyến khích nông dân phát huy sáng kiến, phát huy tinh thần tự lực cánh sinh chứ không phải chỉ áp đặt cho nông dân những cách làm ăn theo bài bản có sẵn.
4. Biết hướng tới sự phát triển bền vững và lâu dài chứ không phải chỉ tìm kiếm những thành công nhất thời.

9. LẬP KẾ HOẠCH CÁC CHƯƠNG TRÌNH KHUYẾN NÔNG

9.1. Các chương trình khuyến nông

Mọi chương trình khuyến nông muốn thực hiện có hiệu quả tốt đều phải được lập kế hoạch chu đáo. Không thể có một hoạt động khuyến nông riêng lẻ. Mọi cuộc trình diễn, tham quan, hội họp, chiếu phim v. v... đều là cấu thành của một chương trình khuyến nông toàn diện để cán bộ khuyến nông và nông dân hướng tới các mục tiêu phát triển. Một chương trình khuyến nông sẽ bao gồm bốn yếu tố sau:

1. *Những mục tiêu* mà khuyến nông mong muốn đạt được trong một khoảng thời gian và không gian nhất định.
2. *Những phương tiện* dùng để đạt được những mục tiêu nói trên.
3. *Những nguồn lực* cần thiết để hoàn thành chương trình khuyến nông.
4. *Kế hoạch công việc* tức là tiến độ thực hiện các hoạt động khuyến nông để đạt được các mục tiêu của chương trình.

Một chương trình khuyến nông với những mục tiêu rõ ràng là rất cần thiết cho nông dân, cán bộ khuyến nông, cấp trên của anh ta và những cơ quan phát triển nông thôn khác.

Đối với nông dân, chương trình cho thấy họ có thể nhận được những gì từ tổ chức khuyến nông. Đối với cán bộ khuyến nông, chương trình sẽ là cơ sở cho anh ta lập kế hoạch hàng tuần, hàng tháng cho các hoạt động khuyến nông và dự trù trước những loại nguồn lực mà anh ta sẽ cần đến. Cấp trên của anh ta có thể căn cứ vào chương trình để đánh giá hiệu quả công tác của nhân viên, hoặc đóng góp ý kiến để hoàn thiện hoặc cung cấp những loại nguồn lực cần thiết (con người, tiền vốn và vật tư) để thực hiện chương trình khuyến nông. Ngoài ra, chương trình cũng giúp các cơ quan phát triển nông thôn khác phối hợp các hoạt động của họ với khuyến nông.

Khi xây dựng các chương trình khuyến nông, cần phân biệt hai hình thức sau:

- Lập kế hoạch từ dưới lên: Nông dân cũng với cán bộ khuyến nông xây dựng những kế hoạch phát triển nông nghiệp trên cơ sở những nhu cầu và những tiềm năng ở địa phương, sau đó, yêu cầu cấp trên hỗ trợ thực hiện.
- Lập kế hoạch từ trên xuống: Trong trường hợp này, cán bộ khuyến nông chỉ cần thực hiện những kế hoạch khuyến nông do cấp trên đưa xuống. Có thể anh ta sẽ phải hoàn thành một số chỉ tiêu cho trước. Thí dụ: Trồng bao nhiêu héc-ta ngô bằng giống mới.

Mọi chương trình khuyến nông chỉ có thể thành công nếu biết kết hợp cả hai hình thức lập kế hoạch nói trên. Các chương trình quốc gia tạo khuôn khổ cho cán bộ khuyến nông xây dựng những chương trình địa phương vì nó đề ra những ưu tiên mà khuyến nông phải tuân theo. Bởi vậy, khi xây dựng các chương trình khuyến nông địa phương, cần phối hợp hài hòa giữa nhu cầu quốc gia với nhu cầu địa phương. Một mặt, người cán bộ khuyến nông phải quan tâm đến những mục tiêu quốc gia nhưng mặt khác, cũng phải làm việc với nông dân để cho chương trình trở thành của dân, phản ánh đúng những nhu cầu của họ và những gì họ mong muốn xảy ra tại địa phương.

Sự tham gia của người dân trong khi lập kế hoạch là một phần rất quan trọng trong tiến trình giáo dục của khuyến nông. Bởi vì nó giúp phân tích một cách sát thực hơn tình hình tại chỗ đồng thời tạo ra động cơ và lòng tin của dân trong việc sử dụng những tiềm năng có sẵn để giải quyết các vấn đề ở địa phương.

9.2. Các bước trong lập kế hoạch chương trình khuyến nông

Quá trình lập kế hoạch các chương trình khuyến nông bao gồm 5 bước sau:

- Phân tích tình hình hiện tại.
- Xác định những mục tiêu cho chương trình.
- Xác định các hoạt động cần làm để đạt được các mục tiêu đã đề ra, sau đó, xây dựng kế hoạch thực hiện.
- Thực hiện các công việc theo tiến độ kế hoạch.

- Đánh giá chương trình và những thành quả đã đạt được làm cơ sở cho việc xây dựng những chương trình tiếp theo.

Sự phân biệt nói trên không có nghĩa là trong mọi trường hợp lập kế hoạch, người cán bộ khuyến nông cũng đều phải lần lượt thực hiện theo thứ tự từng bước một. Ngay trong bước phân tích tình hình, người ta đã có thể tạm thời xác định được những mục tiêu cho chương trình. Dưới đây, chúng ta sẽ đi sâu phân tích các bước trong tiến trình lập kế hoạch.

1 . Phân tích tình hình

Trước khi xây dựng chương trình khuyến nông, tình hình hiện tại phải được phân tích một cách đầy đủ. Những vấn đề canh tác và nguyên nhân của chúng phải được hiểu một cách rõ ràng; những tiềm năng về thiên nhiên, con người hoặc các nguồn lực khác phải được xác định. Giai đoạn phân tích tình hình bao gồm 3 hoạt động: i) Thu thập thông tin; ii) Phân tích thông tin; và iii) Xác định những vấn đề và những tiềm năng.

Để làm tốt bước phân tích tình hình, khuyến nông có thể sử dụng bộ công cụ PRA (Đánh giá nông thôn có người dân tham gia) đã được hướng dẫn tỉ mỉ trong những tài liệu khác. Chỉ có điều cần lưu ý rằng sau khi đã thực hiện PRA, những năm sau không nhất thiết phải tiến hành phân tích toàn diện tình hình nữa. Những thông tin cơ bản về con người và những yếu tố khác trong vùng hàng năm thường không thay đổi bao nhiêu. Tuy nhiên, vẫn cần phải xem xét lại những thông tin đó để quyết định xem yếu tố nào cần được cập nhật.

2. Xác định những mục tiêu

Sau khi phân tích toàn diện tình hình bằng những công cụ PRA, phải quyết định sẽ đạt được những thay đổi gì ở địa phương bằng các chương trình khuyến nông. Giải pháp đưa ra phải có những mục tiêu rõ ràng và thực tế. Muốn vậy, nên tiến hành theo ba bước sau:

a- Tìm kiếm các giải pháp: Cần phân biệt hai loại giải pháp khác nhau: Những giải pháp kỹ thuật và Những giải pháp đòi hỏi phải có sự thay đổi về mặt cơ chế, thí dụ, hệ thống tín dụng và thông tin thị trường.

b- Lựa chọn giải pháp: Cần lưu ý rằng bất kì giải pháp nào được lựa chọn đều phải thỏa mãn những yêu cầu sau:

- Được nông dân trong vùng chấp nhận.
- Đảm bảo tính đúng đắn về mặt kỹ thuật, tức là đã được kiểm nghiệm bằng kinh nghiệm hoặc nghiên cứu.
- Phù hợp với chính sách quốc gia và các hoạt động khác tại địa phương.
- Có thể thực hiện được trong khuôn khổ thời gian và nguồn lực của nông dân cũng như của cơ quan khuyến nông.
- Nằm trong phạm vi trách nhiệm và năng lực của cán bộ khuyến nông.

c- *Xác định những mục tiêu:* Nếu có thể, các mục tiêu nên được thể hiện bằng các con số cụ thể chứ không thể chỉ là những mục tiêu chung chung.

(Thí dụ: “*Tăng diện tích gieo trồng giống ngô mới từ 20 lên 30 ha*” bao giờ cũng có ích hơn mục tiêu “*Tăng cường việc sử dụng giống ngô mới*”. Mục tiêu là cái đích cụ thể để khuyến nông và nông dân phấn đấu. Nó cũng là một tiêu chuẩn cụ thể để đánh giá tính hiệu quả của các chương trình.

3. Xác định các hoạt động

Các mục tiêu sẽ là những căn cứ cụ thể giúp cán bộ khuyến nông xác định được những hoạt động khuyến nông cần phải thực hiện để hướng tới mục tiêu. Đó cũng là cơ sở để khuyến nông xác định xem nông dân sẽ phải cần đến những kiến thức và những kỹ năng gì chuyên gia hoặc cán bộ nghiên cứu sẽ cũng cấp được những thông tin gì; phải sử dụng những phương pháp khuyến nông nào; phải có những nguồn lực hoặc những hỗ trợ gì của cơ quan khuyến nông hoặc từ những cơ quan khác v. v...

Tất cả những điều đó phải được tập hợp thành một bản kế hoạch hoàn chỉnh như ví dụ trong [mục 8.4](#).

4. Thực hiện chương trình

Thực hiện chương trình tức là tiến hành các hoạt động theo như kế hoạch đã đề ra. Tuy nhiên, ngay trong quá trình thực hiện, cần luôn luôn theo dõi để đánh giá đúng những tiến bộ đạt được và những vấn đề phát sinh nhằm có những thay đổi thích hợp và kịp thời. Thí dụ, thời gian thực hiện một số hoạt động có thể bị thay đổi do thời tiết hoặc do chưa có đủ nguồn lực. Hoặc tổ chức thêm các cuộc trình diễn phương pháp do có nhiều nông dân tham gia so với tính toán ban đầu. Nói chung, chương trình khuyến nông phải linh hoạt để cho phép cán bộ khuyến nông có những thay đổi phù hợp với tình hình.

VÍ DỤ VỀ XÂY DỰNG MỘT CHƯƠNG TRÌNH KHUYẾN NÔNG

Khó khăn	Nhân dân địa phương thiếu lương thực
Tiềm năng	Một số hộ nông dân đã tăng được sản lượng ngô lên đến 30 - 40% do trồng giống mới và sử dụng phân chuồng bón lót cho ngô. Nhiều gia đình có phân chuồng nhưng không sử dụng.
Các giải pháp	<p>A- Tăng diện tích trồng ngô và áp dụng những biện pháp kỹ thuật làm giảm chi phí cho lao động?</p> <p>- Không thực hiện được vì thiếu đất. Muốn tăng diện tích trồng ngô sẽ phải phá thêm rừng</p> <p>B- Khuyến khích những gia đình khá giả trồng thêm nhiều lương thực.</p> <p>- Không chấp nhận được vì những gia đình nghèo không có tiền mua lương thực</p> <p>C- Tạo điều kiện cho nông dân tăng năng suất và sản lượng lương thực</p> <p>- Có thể thực hiện được bằng cách sử dụng những giống mới có năng suất cao và thử nghiệm bón phân chuồng.</p>
Giải pháp lựa chọn	
Mục tiêu	Tăng 30% sản lượng ngô trên 20% diện tích canh tác ngô hiện có trong năm đầu tiên
Mục tiêu trước mắt	<ul style="list-style-type: none"> • 50% số hộ nông dân sẽ nắm được những lợi ích của việc sử dụng phân chuồng • 50% số hộ nông dân sẽ nắm được lợi ích của việc sử dụng giống ngô mới • 20% số hộ nông dân sẽ được hướng dẫn trồng giống ngô mới và sử dụng phân chuồng trong năm đầu tiên
Kế hoạch công tác	1. Thiết lập ô trình diễn trồng giống ngô mới cho 10 hộ nông dân

	<ol style="list-style-type: none"> 2. Tổ chức họp tại 10 bản để chiếu phim giới thiệu lợi ích của việc trồng giống ngô mới và sử dụng phân chuồng. 3. Tổ chức trình diễn phương pháp bón phân và kỹ thuật trồng giống ngô mới vào thời gian thích hợp. 4. Tổ chức cho nông dân đến thăm các hộ trồng giống ngô mới vào thời vụ trồng ngô 5. Tổ chức trình diễn kết quả trồng giống ngô mới có bón phân chuồng tại một số ô có lựa chọn để khuyến khích những hộ nông dân khác trồng giống ngô mới và áp dụng phân chuồng trong năm tới
Những hỗ trợ cần thiết	<ol style="list-style-type: none"> 1. Chuyên gia trồng ngô đến nói chuyện trong các cuộc họp thôn bản và tham dự các cuộc trình diễn để trả lời những thắc mắc của nông dân 2. Cần có đủ giống trong kho của trạm khuyến nông vào thời gian thích hợp (trước vụ trồng ngô) 3. Phim video giới thiệu về giống ngô mới và kỹ thuật bón phân chuồng để chiếu cho bà con xem khi tổ chức các cuộc họp thôn bản. 4. Tờ rơi hướng dẫn kỹ thuật trồng giống ngô mới và kỹ thuật bón phân để phát cho dân sau các lần trình diễn

5. Đánh giá

Việc đánh giá các chương trình khuyến nông là rất cần thiết nhằm giúp cán bộ khuyến nông xác định xem các mục tiêu đề ra có đạt được hay không, và những lí do gây ra các trục trặc trong khi thực hiện chương trình. Kết quả của việc đánh giá và phân tích cập nhật tình hình sẽ tạo cơ sở cho khuyến nông xây dựng được những chương trình tốt hơn cho thời gian tiếp theo.

Một trong những phương pháp đánh giá là tìm lời giải thích hợp cho những câu hỏi sau:

- Điều gì đã xảy ra (kể cả điều tốt lẫn chưa tốt) trong khi thực hiện chương trình?
- Tại sao lại xảy ra những điều đó?
- Có thể làm những gì để thực hiện các chương trình trong tương lai tốt hơn?

10. KHUYẾN NÔNG VỚI NHỮNG NHÓM ĐỐI TƯỢNG ĐẶC BIỆT

Phát triển nông thôn liên quan tới toàn bộ trong gia đình nông dân. Do đó, các chương trình khuyến nông phải tạo điều kiện để thỏa mãn các nhu cầu và lợi ích của tất cả các thành viên khác nhau trong hộ gia đình. Trong thực tế, mỗi thành viên khác nhau trong một hộ gia đình nói riêng và trong một cộng đồng nói chung đều phải đối mặt trước những khó khăn riêng và đều có những nhu cầu đặc biệt riêng. Đặc điểm này bắt buộc phải tính đến khi lập kế hoạch cho các chương trình khuyến nông.

Phần này nói đến 3 nhóm đối tượng đặc biệt: i) Phụ nữ, ii) Những hộ nông dân nghèo và iii) Thanh niên. Chúng ta sẽ nghiên cứu các vấn đề của họ trong cả các chương trình phổ cập nông nghiệp lẫn các chương trình phổ cập ngoài nông nghiệp.

10.1. Khuyến nông và phụ nữ

Từ trước đến nay, khi lập kế hoạch phổ cập nông nghiệp cho nông dân, người ta thường chọn đối tượng chính là nam giới (với ý nghĩa là chủ hộ), còn với những dịch vụ phổ cập ngoài nông nghiệp (kế hoạch hóa gia đình, dinh dưỡng cho trẻ em, xóa mù...), đối tượng lựa chọn thường là phụ nữ. Sự phân chia này (dù chỉ nằm trong khái niệm) không phải là bao giờ cũng hoàn toàn thích hợp.

Trong thực tế, nhiều phụ nữ nông thôn vừa là những nông dân, vừa là chủ nhà thực sự do chiến tranh đã cướp đi người chồng của họ hoặc do quá lứa lỡ thì. Ngay cả khi có chồng bên cạnh, phụ nữ vẫn phải gánh vác hơn một nửa công việc đồng áng của gia đình.

Do vậy, dù đã có những chương trình phổ cập ngoài nông nghiệp giành riêng cho phụ nữ, người cán bộ khuyến nông vẫn cần coi phụ nữ là một trong những đối tượng chính của phổ cập nông nghiệp, ngang bằng với nam giới, để đem đến cho họ những hỗ trợ, những kiến thức và những kỹ năng cần thiết nhằm phát triển các hoạt động cải thiện cuộc sống gia đình.

Có một thực tế là phần lớn cán bộ khuyến nông là nam giới cho nên có thể họ chưa hiểu được một cách cặn kẽ vai trò của phụ nữ trong xã hội nông thôn. Vai trò của chị em phụ nữ nông thôn cần được đánh giá trong 3 lĩnh vực dưới đây:

1. **Kinh tế:** Họ là người sản xuất ra lương thực và những sản phẩm tiêu dùng khác cho toàn thể gia đình. Họ cũng là lực lượng lao động chính trong mọi hoạt động kinh tế.
2. **Nội trợ:** Với thiên chức của mình, họ vừa là mẹ, vừa là người nội trợ và chịu trách nhiệm trông nom quản lý tất cả các hoạt động kinh tế trong gia đình.
3. **Làm mẹ:** Họ sinh con đẻ cái, nuôi dưỡng và dạy dỗ chúng nên người.

Người cán bộ khuyến nông phải hiểu được ba vai trò cơ bản đó của phụ nữ để tạo những điều kiện cần thiết giúp họ tham gia các hoạt động khuyến nông. Những vai trò đó cũng chỉ ra cho chúng ta thấy những nhu cầu hỗ trợ cần phải có cho phụ nữ nông thôn. Tiếc rằng xưa nay, phụ nữ mới được tạo quá ít điều kiện để tham gia các chương trình khuyến nông. Vì sao như vậy? Ngoài những lí do chủ quan còn có những lí do khách quan như sau:

1. **Văn hóa:** Ở nông thôn, phụ nữ thường bị ràng buộc bởi những tập tục văn hóa phong kiến cho nên ít được tiếp xúc với bên ngoài. Tuy rằng ở nước ta, phụ nữ đã được thực sự giải phóng nhưng thói quen tự ngàn xưa vẫn làm cho phụ nữ e dè, ngại tiếp xúc với người lạ.
2. **Gánh nặng gia đình:** Đi làm đã vậy, về nhà, phụ nữ lại bị hàng núi công việc vặt không tên đè nặng lên đôi vai. Điều đó cũng làm cho họ dù muốn cũng có ít thời gian tham gia các hoạt động khuyến nông. Chỉ riêng công việc đồng áng và việc nhà cũng đã làm cho nhiều chị em không lúc nào ngược mắt lên được.
3. **Vị trí:** Nhìn chung ở nông thôn, phụ nữ chưa được thật sự bình đẳng như nam giới, nhất là trong các công việc xã hội. Vì vậy mà người ta cũng ít mong đợi và khuyến khích chị em đóng những vai trò tích cực hơn trong các hoạt động khuyến nông. Đối với những phụ nữ nghèo thì điều đó lại càng vô cùng khó khăn.

Làm thế nào để đưa phụ nữ vào tham gia các hoạt động khuyến nông? Đó là một nhiệm vụ rất khó khăn đối với người cán bộ khuyến nông. Nhưng vì tầm quan trọng của phụ nữ trong sự nghiệp phát triển nông thôn, người cán bộ khuyến nông lại càng phải cố gắng tổ chức cho họ tham gia những chương trình này. Đừng bao giờ nghĩ rằng phụ nữ nông thôn thấp kém hơn so với nam giới. Bản thân họ còn chứa đầy nghị lực và những kĩ năng khác nhau. Hãy cố gắng động viên những khả năng tiềm tàng trong họ. Thí dụ, khuyến khích họ đi dự các cuộc họp, tham gia các hoạt động trình diễn hoặc các chuyến tham quan.

Phụ nữ có những trách nhiệm riêng trong gia đình và xã hội. Cần phải tìm hiểu vai trò của phụ nữ và phải nhạy cảm đối với những nhu cầu và những vấn đề riêng của họ trước khi đưa họ tham gia các hoạt động khuyến nông.

Cần tổ chức những dự án khuyến nông có tác dụng nâng cao vai trò của phụ nữ trong xã hội nông thôn. Những dự án đó bao gồm:

1. **Những dự án tổ chức:** Để xây dựng và củng cố những tổ chức địa phương đại diện cho quyền lợi của phụ nữ và khuyến khích chị em tiến hành những hoạt động của riêng mình (thí dụ: Hội phụ nữ, Câu lạc bộ phụ nữ...)
2. **Những dự án sản xuất:** Để trực tiếp hỗ trợ phụ nữ phát triển những hoạt động sản xuất nông nghiệp thuộc trách nhiệm họ (thí dụ: Trồng cây lương thực...)

3. **Những dự án chăm sóc sức khỏe:** Để hướng dẫn phương pháp và trang bị cho chị em những phương tiện chăm sóc con cái (thí dụ: Chăm sóc sức khỏe ban đầu, chống suy dinh dưỡng cho trẻ em. ..)
4. **Những dự án tăng thu nhập:** Để giúp chị em tăng thu nhập cho gia đình (Thí dụ: Chăn nuôi lợn gà, nuôi ong, trồng cây ăn quả. ..)

Hình 18: Tổ chức những dự án tăng thu nhập cho phụ nữ

Cho đến nay, nam giới, với tư cách là người chủ gia đình thường được nhận quá nhiều từ các chương trình khuyến nông. Trong khi đó, hiếm khi phụ nữ được động viên và tạo điều kiện để có một vai trò thực sự ngang bằng với nam giới trong các chương trình khuyến nông. Nhưng trong thực tế, phụ nữ có những đóng góp quan trọng cho sự nghiệp phát triển nông thôn. Nhiệm vụ của người cán bộ khuyến nông là phải giúp đỡ để họ có thể có được vai trò xứng đáng với những đóng góp đó.

10.2. Khuyến nông và những hộ nghèo

Trong địa bàn hoạt động của các cán bộ khuyến nông có rất nhiều hộ nông dân nghèo. Khái niệm hộ nông dân nghèo dùng để chỉ những gia đình: đông con, thiếu sức lao động, thiếu các nguồn lực sản xuất như đất đai, tiền vốn, kỹ thuật và kể cả những gia đình có duy nhất 1 lao động là phụ nữ.

Khi bàn đến khuyến nông, chúng ta muốn nói đến những tiến bộ kỹ thuật, những sáng kiến, những loại giống và cây trồng mới mà nông dân nói chung đều có đủ điều kiện và tiềm năng (đất đai, lao động, tiền vốn...) để áp dụng. Tuy nhiên đối với phần lớn các hộ nông dân nghèo, họ không có đầy đủ những phương tiện cần thiết để tiếp cận những chương trình khuyến nông đó.

Vấn đề đặt ra ở đây là: **“Trách nhiệm của người cán bộ khuyến nông đối với những hộ nông dân nghèo là thế nào?”**

Nhu cầu nâng cao cuộc sống của những hộ nông dân nghèo là một thách thức lớn đối với sự nghiệp phát triển nông thôn nói chung và nhiệm vụ của người cán bộ khuyến nông nói riêng. Muốn giúp đỡ họ có hiệu quả, người cán bộ khuyến nông cần hiểu được những đặc điểm của những hộ nông dân nghèo.

Có thể tóm tắt một số đặc điểm của nhóm đối tượng đặc biệt này như sau:

1. Họ thiếu hẳn một cơ sở hạ tầng kinh tế để xây dựng và phát triển tương lai cho gia đình.
2. Cuộc sống của họ phụ thuộc vào những người khác (nhất là những gia đình phải đi làm thuê) trong những điều kiện mà họ không thể kiểm soát được.
3. Họ có rất ít tiếp xúc trực tiếp với các chương trình khuyến nông hoặc các dịch vụ phát triển khác của Nhà nước.
4. Họ không có ảnh hưởng gì (hoặc có rất ít) đến những quyết định của cộng đồng, kể cả những quyết định có thể ảnh hưởng đến cuộc sống của chính gia đình họ.
5. Họ không có (hoặc có rất ít) những tổ chức đại diện cho quyền lợi của họ.

Tất nhiên, chúng ta cũng không thể đổ hết lỗi cho những cán bộ khuyến nông bởi vì bản thân họ cũng có những công việc phải làm, những nhiệm vụ phải hoàn thành. Tuy nhiên, mỗi khi có điều kiện, người cán bộ khuyến nông chân chính cũng cần phải quan tâm đến nhóm đối tượng này, nhất là trong điều kiện ở nước ta hiện nay, xóa đói giảm nghèo đang là một trong những chính sách trung tâm của Đảng và Nhà nước.

Vậy thì người cán bộ khuyến nông sẽ phải giành ra bao nhiêu phần trăm thời gian của mình và bao nhiêu nguồn lực khuyến nông cho nhóm đối tượng đặc biệt này để giúp cải thiện từng bước cuộc sống của họ?

Ít nhất, cũng cần tìm hiểu những khó khăn của những nông dân nghèo trong địa bàn công tác của mình. Khi cần, hãy giành ưu tiên cho họ. Hãy cố gắng tạo điều kiện giúp đỡ họ trong phạm vi 3 hoạt động chính như sau:

1. **Tổ chức:** Nên khuyến khích thành lập các nhóm đại diện cho quyền lợi của các hộ nghèo và hãy giúp đỡ những nhóm này như các nhóm đối tượng khác. Nên giành cho họ nhiều thời gian hơn so với những nhóm khác.
2. **Nguồn lực:** Khi có điều kiện, nên ưu tiên giành những nguồn lực khuyến nông cho những hộ nghèo trước. Thí dụ: Ưu tiên cấp cây con, giống, vật tư và tín dụng cho những hộ nghèo. Ưu tiên đưa họ đi tham quan hoặc tham gia trình diễn... Khi tổ chức những hoạt động khuyến nông, nên quan tâm đến họ nhiều hơn so với những người khác.
3. **Khuyến khích:** Người nghèo thường ít có động cơ thay đổi hoàn cảnh của mình so với những gia đình khá giả. Cần giúp đỡ họ và làm cho họ thấy rằng khuyến nông thật sự muốn giúp đỡ họ. Hãy khuyến khích, động viên và hướng họ quan tâm hơn tới những hoạt động khả dĩ làm tăng thu nhập cho gia đình họ.

Sẽ là sai lầm nếu cho rằng người cán bộ khuyến nông có thể làm thay đổi cơ bản hoàn cảnh của những hộ nông dân nghèo. Tuy nhiên, chúng ta đang có những thuận lợi cơ bản để giúp đỡ họ. Đó là những chính sách phát triển nông thôn ưu tiên xóa đói giảm nghèo của Đảng và Nhà nước, đó là mạng lưới khuyến nông đã và đang ngày càng phát triển; đó là tình tương thân tương ái có tính truyền thống của dân tộc ta. Chỉ cần chúng ta dùng bao giờ ngoảnh đi khi họ cần đến khuyến nông.

10.3. Khuyến nông và thanh niên

Thanh niên hiện đang chiếm một phần rất lớn dân số ở nông thôn nước ta. Khi nói đến thanh niên nông thôn, chúng tôi muốn chỉ lớp người cả nam lẫn nữ đang trong độ tuổi từ 15 - 20. Đó là những thanh niên không có điều kiện học tiếp lên phổ thông trung học hoặc thi vào các trường đại học, cao đẳng hoặc các trường chuyên nghiệp khác. Cơ hội cho họ tìm kiếm việc làm ở các thành phố cũng rất hiếm hoi.

2. Các dự án giành cho thanh niên

Các dự án thiết kế cho thanh niên không chỉ nhằm đem lại những khoản thu nhập rất có ích cho họ mà, quan trọng hơn còn là phương tiện trang bị cho thanh niên những kiến

thức và kĩ năng cần thiết chuẩn bị cho cuộc sống tương lai. Điều quan trọng là phải đảm bảo sự thành công của các dự án thanh niên vì sự thất bại sẽ làm cho thanh niên sớm bị thất vọng. Vì vậy, khuyến nông cần quan tâm giúp đỡ nhiều hơn các dự án của thanh niên so với các dự án khác.

